

การสัมมนา เรื่อง
การพัฒนาชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้
สำหรับสังคมไทย

สำนักนโยบายและแผนการพัฒนา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ธันวาคม 2547

379.122 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส 691/บก การสัมมนา เรื่อง การพัฒนาชุมชน เมืองแห่ง
การเรียนรู้สำหรับสังคมไทย : สกศ., 2547.
82 หน้า
ISBN. 974-559-719-8
1. การเรียนรู้ตลอดชีวิต - ไทย
2. การเรียนรู้ตลอดชีวิต - สัมมนา 3. ชื่อเรื่อง

การสัมมนา เรื่อง : การพัฒนาชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้ สำหรับสังคมไทย

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 17/2547
ISBN 974-559-719-8
พิมพ์ครั้งที่ 1 ธันวาคม 2547
จำนวน 2,000 เล่ม
ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ กลุ่มนโยบายส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการศึกษา
 สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 ถนนสุขโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
 โทร. 0-2668-7974 หรือ 0-2668-7123 ต่อ 2412
 โทรสาร 0-2243-2787
 Web site: [http:// www.onec.go.th](http://www.onec.go.th)
ผู้พิมพ์ บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด
 208/5 ซอยสาเก ถนนตะนาว เขตพระนคร
 กรุงเทพฯ 10200 โทร 0-2424-3252, 0-2424-3249

คำนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม การศึกษาจึงมีความจำเป็นต่อมนุษย์ในทุกช่วงอายุ เพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้และสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงตลอดชีวิต ประเทศต่าง ๆ จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิต และมุ่งปฏิรูปการศึกษา โดยนำการศึกษาตลอดชีวิตไปเป็นแนวคิดหลักในการจัดการศึกษา

สำหรับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิต มาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้เน้นความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานกันทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต จึงมีความพยายามที่จะแสวงหายุทธวิธีต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งยุทธวิธีหนึ่งที่ใช้ก็คือ การพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ขอให้ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาชุมชนเมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย” และจัดสัมมนาเพื่อนำเสนอผลการศึกษา ระดมและแลกเปลี่ยนความเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าแนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองแห่งการเรียนรู้ที่ได้จากการสัมมนาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่บุคคลและองค์กรต่าง ๆ ที่จะนำไปประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดชุมชนเมืองแห่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

ศาสตราจารย์

(วรเดช จันทรศร)

เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

หน้า

การพัฒนาชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย	1
การอธิบายทั่วไป	27
“ชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย”	
สรุปผลการอธิบาย	61
“ชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย”	
ภาคผนวก	
โครงการสัมมนา	71
เรื่อง เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย	
รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา	74
เรื่อง เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย	
คณะผู้จัดทำ	78

“การพัฒนาชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย”

โดย...ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี

การศึกษาและสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนเมืองแห่งการเรียนรู้ทั้งในและต่างประเทศครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอองค์ความรู้และเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนเมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย ซึ่งในสหราชอาณาจักรใช้คำว่า “Learning City” ซึ่งแปลว่า “เมืองแห่งการเรียนรู้” อย่างไรก็ตาม ได้เพิ่มคำว่า “ชุมชน” เป็น “ชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้” เพื่อให้ครอบคลุมในบริบทของสังคมไทย ซึ่งยังมีหลายส่วนที่เป็นชนบท สำหรับรายละเอียดของการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับเมืองแห่งการเรียนรู้ของสหราชอาณาจักร สรุปได้ดังนี้

ความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิต

ความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิต

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

- > ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ การงาน
- > ความเปลี่ยนแปลงด้านสังคม
- > ความเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาการและเทคโนโลยี
- > ความเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครอง
- > ความเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร

จากการศึกษาเรื่อง “การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21” ซึ่งได้ศึกษาความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิตจากเอกสารและแนวปฏิบัติของประเทศต่าง ๆ 6 ประเทศ คือ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย เกาหลี และญี่ปุ่น สามารถสรุปความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิตได้ 5 ประเด็น คือ

1. ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและอาชีพการงาน

พบว่า ในสังคมโลกปัจจุบันมีการแข่งขันในตลาดแรงงานสูงมาก ตลาดแรงงานต้องการคนที่มีความรู้และมีทักษะฝีมือเฉพาะด้าน ประเทศต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนากำลังแรงงานเพื่อสนองตอบความต้องการด้านแรงงาน ทำให้มีความจำเป็นต้องพัฒนาการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น สหราชอาณาจักร มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยอุตสาหกรรมขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการแรงงาน ส่วนสหรัฐอเมริกามีการพัฒนาแรงงานเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เป็นต้น

2. ความเปลี่ยนแปลงด้านสังคม

พบว่า สังคมมีการแข่งขัน มีการเอาวัดเอาเปรียบกัน ซึ่งเป็นลักษณะของการพึ่งพาตนเองมากกว่า การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นอกจากนั้นยังมีการไหลบ่าของวัฒนธรรมสังคมต่าง ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องให้คนในสังคมและเยาวชนได้เรียนรู้เพื่อเลือกรับวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม ตลอดจนเลือกที่จะนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมของตน

3. ความเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาการและเทคโนโลยี

ก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้ประเทศต่าง ๆ ในทุกมุมโลกสามารถรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ทั้งข่าวสารเชิงบวกและเชิงลบ จึงจำเป็นต้องพัฒนาความรู้และให้การศึกษาแก่ประชาชน ให้รู้จักเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับบริบทในแต่ละสังคม

4. ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการปกครอง
พบว่า ในปัจจุบันประชาชนของทุกประเทศได้เข้ามามีส่วนร่วมด้านการเมืองและการปกครองเป็นอย่างมาก ทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น ซึ่งหากประชาชนและสังคมได้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาการศึกษามากขึ้นจะทำให้การมีส่วนร่วมด้านการเมืองและการปกครองมีประสิทธิภาพมากขึ้น และส่งผลกระทบไปถึงการปกครองและการพัฒนาประเทศ

5. ความเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร โครงสร้างของประชากรในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก คนที่เป็นกลุ่มใหญ่ของประเทศต่าง ๆ จะมีอายุ 30 ปีขึ้นไป โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ในระยะ 4 - 5 ปีข้างหน้า ประชากรกลุ่มใหญ่จะเป็นกลุ่มกำลังแรงงานที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ถ้ามองย้อนมาที่ประเทศไทยจะพบว่าแต่เดิมโครงสร้างประชากรของเราจะมีลักษณะเป็นปิรามิดที่มีฐานกว้างมาก คือ มีประชากรที่อยู่ในวัยเด็กจำนวนมากเมื่อเทียบกับประชากรในวัยอื่น แต่จากการศึกษาพบว่า ขณะนี้ฐานจะมีลักษณะที่แคบลง จะเป็นแนวตั้งและป่องตรงกลาง หมายความว่า ประชากรจะมีจำนวนมากขึ้นทั้งในส่วนที่เป็นเยาวชน กำลังแรงงาน และผู้สูงอายุ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรทำให้การจัดการศึกษาต้องปรับทิศทางให้ตอบสนองความเปลี่ยนแปลงของประชากร โดยต้องหันมาเน้นการให้การศึกษา กับประชาชนในวัยแรงงานและผู้สูงอายุมากขึ้น

ประเด็นเหล่านี้เป็นตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าประเทศต่าง ๆ ต้องหันมาให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิตหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้ : ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

ประเทศต่าง ๆ ได้ปรับทิศทางการปฏิรูปการศึกษาของตนไปสู่ การศึกษาตลอดชีวิต โดยเฉพาะในปลายศตวรรษที่ 20 จนถึงต้นศตวรรษ ที่ 21 สหราชอาณาจักรได้มีการกำหนดนโยบาย “การศึกษาตลอดชีวิต” ที่ชัดเจน มีการรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอด ชีวิต มีการสร้างเสริมวัฒนธรรมในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และหนึ่งใน นโยบายที่สำคัญคือ “การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้” โดยมีความเชื่อ ว่าจะเป็นทิศทางที่จะนำไปสู่การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน และ ในสหรัฐอเมริกา มีการออกกฎหมายการศึกษาตลอดชีวิตขึ้น ซึ่งทุก หน่วยงานจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายนี้ มีการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีการจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ส่วนญี่ปุ่นมีการตั้งกรมการ ศึกษาตลอดชีวิต มีกฎหมายการศึกษาตลอดชีวิต และกำหนดเป็น นโยบายว่าทุกหน่วยงานจะต้องจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับประชาชน (รายละเอียดในรายงานการวิจัยเรื่อง “การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับ สังคมไทยในศตวรรษที่ 21” ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา)

ลักษณะของชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้

ชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้

ความหมายและลักษณะ

- ไม่จำกัดขนาด
- ชุมชนเป็นฐาน
- ตระหนักความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- วิเคราะห์ตนเองเทียบกับความเปลี่ยนแปลง
- ใช้การเรียนรู้เป็นกลไกผลักดันการศึกษา
- ใช้ศักยภาพ/ทรัพยากรชุมชน
- ความร่วมมือของทุกส่วน
- ชุมชนพัฒนาตนเอง

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสหราชอาณาจักรนั้น จะไม่มีการจำกัดขนาด อาจเป็นชุมชนขนาดใหญ่หรือขนาดเล็กก็ได้ แต่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการที่ชุมชนต้องมีความตระหนักถึงความจำเป็นของการเรียนรู้ จึงต้องสร้างให้ประชาชนในชุมชนได้มีความตระหนักถึงความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะต้องมีการวิเคราะห์ชุมชนของตนเทียบกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันว่า ชุมชนของตนจะต้องพัฒนาในด้านใดบ้าง นอกจากนั้นชุมชนแห่งการเรียนรู้จะต้องใช้การเรียนรู้เป็นกลไกในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาขึ้น และจะต้องมีการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนว่า ในชุมชนของตนนั้นมีหน่วยงาน/องค์กรใดบ้างที่มีศักยภาพในการพัฒนา แล้วนำจุดเด่นขององค์กรเหล่านั้นมาเป็นส่วนในการพัฒนา ส่วนปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือต้องมีความร่วมมือจากทุกส่วนของสังคม ในลักษณะของความร่วมมือแบบหุ้นส่วน นอกจากนั้น ชุมชนจะต้องตั้งเป้าหมาย

ในการพัฒนาชุมชนของตนเพื่อให้สามารถอยู่ได้ตามศักยภาพของตน
สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นลักษณะสำคัญของชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้

การเริ่มต้นพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้

1. บุคคลที่เป็นหลักของชุมชน (Key Individuals)
2. สถาบันหลักในชุมชน (Key Institutions)
3. จัดตั้งกลุ่มแกนกลาง (Core Group)
4. สร้างความสนใจในวงกว้าง (Wider interest)

การเริ่มต้นพัฒนาชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้ อาจเริ่มต้นได้หลาย
ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 เริ่มต้นจากบุคคลที่เป็นหลักของชุมชน/สังคม (key Individuals) ในสหราชอาณาจักรจะหมายถึงบุคคลที่ทรงพลัง (power person) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับบริบทของสังคมไทยแล้วอาจเป็นบุคคลที่สังคมให้การยอมรับหรือเชื่อถือ เป็นผู้เฒ่าผู้แกในสังคม เป็นภูมิปัญญาของสังคม เป็นผู้นำชุมชนในสังคมนั้น ๆ เป็นต้น โดยเริ่มต้นจากการให้ได้รับทราบแนวทางหรือทิศทางของสังคม/ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร จากนั้นจึงขยายผลต่อไป

ลักษณะที่ 2 เริ่มต้นโดยสถาบันหลักในชุมชน (key Institutions) ในประเทศไทยอาจจะเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการชุมชน กรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น ส่วนต่างประเทศอาจจะเป็นสภาเมือง สภาหอการค้า หรือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ กันไป โดยเริ่มจากการให้แนวคิดกับสถาบันหลักเหล่านี้เพื่อให้สถาบันเป็นผู้ขยายผลต่อไป จากนั้นจึงจัดตั้งกลุ่มแกนกลาง ซึ่งเรียกว่า Core Group ในชุมชน กลุ่มแกนกลางจะมีตัวแทนของชุมชน/กลุ่มต่าง ๆ ใน ชุมชนนั้น ๆ โดยตัวแทนด้านการศึกษา

ตัวแทนด้านการค้า ตัวแทนองค์กรวิชาชีพชุมชน และตัวแทนชาวบ้าน จัดตั้งเป็นกลุ่มแกนกลางขึ้น หลังจากมีกลุ่มแกนกลางแล้วก็จะสร้างความสนใจในวงกว้าง (Wider interest) กล่าวคือ ต้องสร้างความสนใจให้สังคมในวงกว้างให้เกิดการยอมรับและมีความเข้าใจอย่างแท้จริง เมื่อเกิดการยอมรับแล้วจึงจะสร้างการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ได้

ขั้นตอนการพัฒนา

- ❖ กำหนดวัตถุประสงค์
- ❖ กำหนดกลุ่มองค์กรรับผิดชอบ
- ❖ แสวงหาความร่วมมือ
- ❖ บริหารงานจัดกิจกรรม
- ❖ ประเมินผลสำเร็จ
- ❖ ผลการประเมินเป็นแนวทางปรับปรุงงาน

การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ สรุปลงเป็นขั้นตอนหลัก ๆ ได้ดังนี้

1. **กำหนดวัตถุประสงค์** เมื่อมีจุดเริ่มต้นแล้ว กลุ่มแกนกลางจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ว่าชุมชนเมืองจะพัฒนาอะไร โดยวิเคราะห์ที่ชุมชนเทียบกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมว่าจะต้องพัฒนาอะไรบ้าง มีอะไรที่เป็นจุดด้อยซึ่งต้องพัฒนา จากนั้นจึงกำหนดเป็นวัตถุประสงค์

2. **กำหนดกลุ่มองค์กรรับผิดชอบ** นอกจากตัวแทนจากกลุ่มแกนกลาง (core group) แล้ว ต้องมีตัวแทนจากฝ่ายต่าง ๆ ในชุมชนมาร่วมเป็นองค์กรรับผิดชอบด้วย

3. **แสวงหาความร่วมมือ** ต้องให้ทุกฝ่ายของชุมชน เมืองเข้ามามีส่วนร่วม ต้องสร้างความเข้าใจและแสวงหาความร่วมมือ การแสวงหาความร่วมมือนั้นจะต้องดึงจุดเด่นของหน่วยต่าง ๆ หรือองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนมาใช้ ซึ่งต้องดึงส่วนที่เขามีลักษณะเด่นหรือมีความ

เชี่ยวชาญ จากการศึกษาเมืองซีริกอนแวนเลย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีความเชี่ยวชาญมากในด้าน high technology ก็จะต้องความเชี่ยวชาญของบริษัท และองค์กรต่าง ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการพัฒนาชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้

4. บริหารงานจัดกิจกรรม เมื่อตั้งองค์กรต่าง ๆ เข้ามาได้แล้วก็กำหนดแผนการดำเนินงาน การบริหารงาน และมีการจัดกิจกรรมตามที่กำหนดไว้

5) ประเมินผลสำเร็จ หลักการของชุมชนแห่งการเรียนรู้จะให้การเรียนรู้เป็นกลไกผลักดันในการพัฒนา ดังนั้นผลสำเร็จหรือจุดด้อยจะถูกนำมาเป็นแนวทางในการผลักดันให้เกิดการพัฒนา การเปลี่ยนแปลง หรือการปรับปรุง จึงต้องมีการประเมินผลสำเร็จเป็นระยะ ๆ

หลักการ 3 เกลียวพัฒนา ●

หลักการ : 3 เกลียวพัฒนา

1. ความร่วมมือแบบหุ้นส่วน (Partnership)
 - ร่วมลงทุน - ร่วมดำเนินงาน - นำความเชี่ยวชาญของแต่ละฝ่าย
2. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation)
 - ร่วมทุกขั้นตอน
3. ความสามารถในการดำเนินงาน (Performance)
 - เห็นความก้าวหน้ากับ
 - เป้าหมาย/วัตถุประสงค์
 - ชุมชนอื่น

หลักการ **“3 เกลียวพัฒนา”** ของสหราชอาณาจักรเป็น 3 ปัจจัยที่จะต้องไปด้วยกัน คือ

ปัจจัยที่ 1 ความร่วมมือแบบหุ้นส่วน (partnership) ผู้ที่มาร่วมมือแบบหุ้นส่วนจะต้องร่วมลงทุนด้วย เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงาน เนื่องจากเมื่อเริ่มลงทุนร่วมกันแล้ว ความต้องการที่จะได้เห็นผลของทุน ความต้องการที่จะมีผลกำไรจะตามมา และทำให้เกิดความร่วมมือขึ้น ทั้งนี้นอกจากการร่วมลงทุนแล้ว ต้องร่วมดำเนินงาน ต้องมีการนำความเชี่ยวชาญของแต่ละฝ่ายมาใช้อย่างเต็มที่ ร่วมกำหนดแผนงาน ร่วมพัฒนาและร่วมรับผลที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นกำไรหรือขาดทุนก็ตาม ซึ่งสหราชอาณาจักรจะเน้นการร่วมมือแบบหุ้นส่วน จาก stakeholder มาก

ปัจจัยที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชน (participation) การร่วมมือของประชาชนถือเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่กำหนดแนวทาง แผนงาน ทิศทางที่จะปฏิบัติ และร่วมดำเนินการ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผน ร่วมติดตามผล ร่วมนำผล มาใช้ และร่วมกันพัฒนา

ปัจจัยที่ 3 ความสามารถในการดำเนินงาน (Performance) ต้องพิจารณาความสามารถในการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ สหราชอาณาจักรจะใช้การเรียนรู้เป็นกลไกผลักดันให้เกิดการพัฒนา เพราะฉะนั้นเมื่อเรียนรู้อะไรก็จะต้องมีการรายงานผลเป็นระยะ ๆ และเทียบผลที่ได้กับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเทียบผลที่ได้กับชุมชนอื่น ๆ ที่มีการพัฒนาในเรื่องนี้ จากนั้นจึงนำสิ่งที่เรียนรู้มาผลักดันให้เกิดการพัฒนาต่อไป

หลักการ : กระบวนการเรียนรู้ 3 ระดับ

ระดับที่ 1 : การจัดระบบองค์กร

องค์กร วัตถุประสงค์ บทบาท วางแผน

ระดับที่ 2 : สร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ

ปฏิสัมพันธ์ ตกลงร่วมกัน

ระดับที่ 3 : เรียนรู้ที่จะเรียน

เรียนรู้จากผลการปฏิบัติ จุดเด่น อุปสรรค

เพื่อนำมาพัฒนา

นอกจากปัจจัยหลักดังกล่าวแล้ว สหราชอาณาจักรได้มีการนำ “กระบวนการเรียนรู้ 3 ระดับ” ไปใช้ในแต่ละปัจจัยหลัก กระบวนการเรียนรู้ในแต่ละระดับมีดังนี้

ระดับที่ 1 การจัดระบบองค์กร ถ้ามองปัจจัยที่ 1 การร่วมมือแบบหุ้นส่วน สามารถจะนำกระบวนการเรียนรู้ 3 ระดับนั้นเข้าไปใช้ได้ มีลักษณะคล้ายลูกเต๋า ซึ่งในแต่ละด้านสามารถนำกระบวนการเรียนรู้ ทั้ง 3 ระดับเข้าไปช่วยได้ เช่น ความร่วมมือแบบหุ้นส่วนจะต้องมีการจัดระบบองค์กรว่าหุ้นส่วนนั้นมีใครเข้ามาเป็นหุ้นส่วนบ้าง องค์กรมีวัตถุประสงค์อย่างไร มีบทบาทอย่างไร มีการกำหนดแผนงานในระหว่างหุ้นส่วนนั้นอย่างไรบ้าง เป็นต้น

ระดับที่ 2 สร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ การสร้างความเข้าใจร่วมกันถือเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะแม้ว่าจะมีองค์กรต่าง ๆ ให้ความร่วมมือ มี partnership ที่ดี แต่ถ้าขาดความเข้าใจก็ทำให้เกิดเป็นปัญหาได้ ซึ่งสหราชอาณาจักรถือว่าการสร้างความเข้าใจอย่างท่องแท้เป็นปัจจัยสำคัญ ถ้าปล่อยปละเลยจุดใดจุดหนึ่งก็จะไม่เกิดผล ต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีความร่วมมือ มีการตกลงร่วมกัน และก้าวไปพร้อม ๆ กัน โดยต้องนำจุดเด่นในแต่ละฝ่ายขององค์กรและหน่วยงาน

ต่าง ๆ แม้กระทั่งจุดเด่นของประชาชนที่อยู่ในเมืองนั้นมาใช้ประโยชน์ให้ได้ ถือว่าเป็นการเรียนรู้ในขั้นของการสร้างความเข้าใจร่วมกัน

ระดับที่ 3 เรียนรู้ที่จะเรียน (learn how to learn) โดยนำผล การปฏิบัติงาน จุดเด่นและอุปสรรค มาเป็นแนวทางในการพัฒนา กล่าวคือ หลังจากดำเนินงานไปแล้ว 3 เดือน 6 เดือน หรือ 1 ปี แล้ว พบจุดเด่นหรือจุดอ่อนอะไรบ้าง และมีอะไรที่จะต้องแก้ไขหรือนำไปใช้ เป็นแนวทาง

กระบวนการเรียนรู้ 3 ระดับนี้สามารถนำไปใช้กับเกลียวพัฒนา ในแต่ละขั้นได้ ไม่ว่าจะเป็นขั้นที่ 1 การสร้างความร่วมมือระหว่างหุ้นส่วน ขั้นที่ 2 การสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชนในชุมชน หรือขั้นที่ 3 ความสามารถในการปฏิบัติงาน

กรณีศึกษา “เมืองแห่งการเรียนรู้”

สหราชอาณาจักรมีเมืองแห่งการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นตั้งแต่ปลาย ศตวรรษที่ 20 จนถึงต้นศตวรรษ ที่ 21 ประมาณ 30 กว่าเมือง โดยเริ่ม ตั้งแต่มีนโยบายการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งการ พัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้จะเป็นหนึ่งในนโยบายดังกล่าว ในเอกสาร รายงานการสังเคราะห์องค์ความรู้ “การพัฒนาชุมชน เมืองแห่งการ เรียนรู้สำหรับสังคมไทย” ได้ยกตัวอย่างไว้ประมาณ 10 เมือง โดยชี้ให้ เห็นว่ามีจุดเริ่มต้นอย่างไร การดำเนินงานเป็นอย่างไร การมีส่วนร่วม เป็นอย่างไร และผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร

กรณีเมืองเซ็ทฟอร์ด (Thetford) มีการกำหนดเป้าหมายว่า การสร้างเมืองเซ็ทฟอร์ดให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้นั้น ต้องการให้เกิด การเรียนรู้สำหรับการศึกษาหรือการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับทุกคน (life long education for all) ไม่ว่าจะเป็นลูกจ้าง นายจ้าง หรือประชาชนทั่วไป ควรจะได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งการเริ่มต้นอาจเริ่มจาก

บุคคลผู้ทรงพลัง ประเทศไทยอาจจะเริ่มจากภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เป็นต้น

เมืองแห่งการเรียนรู้ของเธ็ทฟอร์ดมีนายกัรัฐมนตรีเป็นผู้ริเริ่ม และมีหุ้นส่วนความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานท้องถิ่น กลุ่มการศึกษา กลุ่มโรงเรียน กลุ่มสถาบันการศึกษา กลุ่มที่จัดบริการการศึกษาให้กับประชาชน ตัวแทนชุมชน ตัวแทนอาสาสมัคร และกลุ่มนายจ้าง เนื่องจากสหราชอาณาจักรเป็นเมืองอุตสาหกรรม จึงเน้นมากในด้านการจ้างงานและอุตสาหกรรม โดยกลุ่มนายจ้างจะเข้ามามีบทบาทเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือ

ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการ “เมืองแห่งการเรียนรู้” ต้องมีการวิเคราะห์สภาพของเมืองเทียบกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกว่าเมื่อมีความเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เกิดขึ้นแล้ว เมือง/ชุมชนมีจุดอ่อนอะไร และต้องพัฒนาเรื่องใด ซึ่งจากการวิเคราะห์หีนหลายประเด็น พบว่าปัญหาสำคัญคือ การขาดทักษะช่างฝีมือ ฝีมือแรงงานยังไม่สามารถแข่งขันในตลาดแรงงานระดับโลกได้ รวมทั้งยังด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม จึงต้องกำหนดทิศทางการพัฒนา โดยกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย เช่น โครงการโค้งแห่งการเรียนรู้ (learning curve) กล่าวคือ จะต้องสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับคนทุกคนในเมือง โดยมีการจัดกิจกรรมหลังเลิกเรียนสำหรับเด็กที่เริ่มเข้าสู่แรงงาน คือ เด็กในระดับมัธยมศึกษา (อายุ 11 - 14 ปี) จัดสรรสอนเทคโนโลยีสำหรับเยาวชน มีการติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์ในร้านค้าของท้องถิ่น ใครเข้าไปในร้านค้าแล้วอยากจะได้สินค้าข้อมูลอะไรก็สามารถที่จะสืบค้นข้อมูลจากร้านค้าได้ทันที เป็นการให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย มีการจัดการศึกษา อบรมด้านเทคโนโลยีให้กับประชาชนเป็นระยะ ๆ มีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการตลาดของเมืองจากศักยภาพที่มีอยู่

กรณีเมืองเซาธ์แฮมตัน (Southampton) หุ่นส่วนความร่วมมือ จะมีความหลากหลายเช่นเดียวกับเมืองเริฟฟอร์ด แต่เมืองเซาธ์แฮมตันมี จุดเด่นมากทางด้านธุรกิจ ผู้ที่เข้ามาเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือ ได้แก่ นายจ้าง สถาเมือง สถาบันการศึกษา สภาหอการค้า สภาภาพแรงงาน และองค์กรต่าง ๆ โดยมี กิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การตั้งสหพันธ์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชุมชนเวียน เพื่อให้ทุกคนในเมืองเซาธ์แฮมตันมี โอกาสได้รับการเรียนรู้ มีการจัดตั้งวิทยาลัยใหม่ (new learning college) เป็นวิทยาลัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเมืองเซาธ์แฮมตัน เพื่อจัดกิจกรรม การเรียนรู้หลากหลายรูปแบบให้กับคนต่างวัย ต่างอายุ มีโครงการ คอมพิวเตอร์สำหรับทุกคน โดยคอมพิวเตอร์มีกระจายอยู่ทุกแห่งไม่ว่า จะเป็นร้านค้า หน่วยงานรัฐบาล องค์กรเอกชน และหอประชุมเมือง ซึ่ง ประชาชนสามารถที่จะเข้าถึง (access) ข้อมูลได้ นอกจากนี้ ยังมีธรรมเนียม เมืองแห่งการเรียนรู้ เพื่อกำหนดทิศทางและนโยบายเมืองแห่งการเรียนรู้ มีร้านค้าเพื่อการเรียนรู้ ไม่ว่าจะขายสินค้าใดก็ตามจะต้องมีการจัดการ เรียนรู้ควบคู่ไปด้วยเสมอ เช่น ทำสบู่ ต้อง ทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ว่า ขั้นตอนการทำสบู่เป็นอย่างไร จะไปขายที่ไหน อย่างไร จะมีกำไรอย่างไร และต้องลงทุนเท่าใด ร้านค้าต้องมีข้อมูลเหล่านี้ให้ประชาชนได้ศึกษา เช่น ร้านที่ทำตุ๊กตาจะต้องบอกว่าวัสดุสำหรับทำตุ๊กตามีอะไรบ้าง มีขั้นตอน การทำอย่างไร การลงทุนเป็นอย่างไร ถ้าจะทำเองหรือจัดตั้งเป็นกลุ่ม ทำได้หรือไม่ มีเงื่อนไขอะไร มีการทำบัตรการเรียนรู้ให้กับประชาชน โดยเฉพาะประชาชนที่ยากจนหรือมีรายได้น้อยจะได้รับบัตรการเรียนรู้ที่ สามารถเข้ารับการเรียนรู้จากสถาบันต่าง ๆ หรือองค์กรต่าง ๆ ได้

นอกจากนั้น ยังมีการจัดให้ผู้ปกครองที่มีความสามารถในด้าน ต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม ผู้ปกครองที่มีความสามารถทางด้านวิศวกรรม ก็จะมาช่วยสอนในโรงเรียน/วิทยาลัย ผู้ปกครองที่มีความสามารถด้าน

การแพทย์ก็จะมาถ่ายทอดความรู้ทางด้านการแพทย์ และมีการจัดเครือข่ายการเรียนรู้ในห้องสมุดต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ ทันสมัย (update) ประชาชนสามารถเข้าห้องสมุดแล้วได้รับการเรียนรู้ และได้รับข้อมูลที่ทันสมัยตลอดเวลา

บทเรียนจากสหราชอาณาจักรที่จะนำมาประยุกต์สู่ประเทศไทย

บทเรียนจากสหราชอาณาจักร → ประเทศไทย

1. ลักษณะของเมืองแห่งการเรียนรู้
2. เป้าหมายและเจตนารมณ์ของเมือง แห่งการเรียนรู้
3. หลักการสำคัญ
 - 3.1 เกลียวพัฒนา
 - ความร่วมมือแบบหุ้นส่วน
 - การมีส่วนร่วม
 - เรียนรู้สิ่งที่ดำเนินการแล้ว
 - 3.2 การเรียนรู้ 3 ระดับ
 - การจัดองค์กร
 - การปรึกษาหารือ
 - การทบทวนไตร่ตรอง
4. การเริ่มต้นเมืองแห่งการเรียนรู้
5. หุ้นส่วนของความร่วมมือ
6. วิเคราะห์สภาพปัญหา จัดทำแผนชุมชน
7. การมีส่วนร่วมของประชาชน
8. ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ใช้จุดเด่นของหุ้นส่วน
9. จัดกิจกรรมให้กลมกลืนกับวัฒนธรรมวิถีชีวิต
10. กิจกรรมหลากหลาย

จากการศึกษาบทเรียนของสหราชอาณาจักร สามารถจะนำมาประยุกต์สู่ประเทศไทย ได้ดังนี้

1. ลักษณะของเมืองแห่งการเรียนรู้ พบว่า ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องขนาด ไม่ว่าจะเป็เมืองใหญ่ เมืองเล็ก หรือชุมชน สามารถพัฒนาเป็นเมือง/ชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้ โดยประชาชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ ทุกคนร่วมมือกันแบบหุ้นส่วน และมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ทุกคนมองเห็นว่าการเรียนรู้สามารถใช้เป็นกลไกในการผลักดันการพัฒนาประชาชนและชุมชนของตน

2. เป้าหมายและเจตนารมณ์ของเมืองแห่งการเรียนรู้ มีการตั้งเป้าหมายและเจตนารมณ์ของเมือง การตั้งเป้าหมายจะต้องมีการวิเคราะห์สภาพของเมืองเทียบกับความเปลี่ยนแปลงของโลก และต้องวิเคราะห์ศักยภาพของเมือง/ชุมชนของตนว่าอยู่ในระดับใด จะต้องพัฒนาอะไรบ้าง ต้องการความช่วยเหลือจากที่ใดบ้าง

3. หลักการ หลักการสำคัญที่อาจนำมาประยุกต์ใช้ได้ คือ เกลียวพัฒนา 3 ด้าน คือ ความร่วมมือแบบหุ้นส่วน การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้จากสิ่งที่ดำเนินการมาแล้ว โดยเปลี่ยนจากการแข่งขันมาเป็นการพัฒนาแบบหุ้นส่วน แล้วนำจุดเด่นของแต่ละหุ้นส่วนมาใช้ ใครมีจุดเด่นด้านใด เช่น ด้านการเงิน ด้านเทคโนโลยี ภูมิปัญญา กำลังแรงงาน ก็นำมาใช้เพื่อพัฒนาเมืองของตน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ควรที่จะนำมาประยุกต์ใช้ได้ในประเทศไทย การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องผลักดันให้เกิดการร่วมมือจากทุกฝ่าย ต้องมีการร่วมมือทุกด้าน ทุกเรื่อง ทุกระดับ ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดแผนงาน การดำเนินงาน การติดตาม การรับทราบผลของการปฏิบัติงาน การร่วมมือกันแก้ไข และสิ่งที่สำคัญคือ จะต้องมีการตรวจสอบการปฏิบัติงาน (performance) ถ้ามองในแง่ของการวิจัย อาจจะเป็นลักษณะของ action research คือจะ

ต้องมีการวิจัย การพัฒนา และติดตาม เรียนรู้จากสิ่งที่เราพัฒนาว่า มีจุดเด่นอะไรบ้างที่เราสามารถนำมาพัฒนาได้ต่อไป และมีอะไรเป็น จุดด้อยที่จะต้องแก้ไข

ขณะเดียวกัน **การเรียนรู้ 3 ระดับ** ได้แก่ การจัดองค์กร การ ปรึกษาหารือ การทบทวนไตร่ตรอง สามารถนำไปใช้ได้ในแต่ละปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นการจัดระบบองค์กรให้ดี การร่วมมือปรึกษาหารือ ซึ่งต้อง ทำอย่างต่อเนื่อง ปัญหาหนึ่งที่พบในสหราชอาณาจักรคือ หุ้นส่วนที่ได้ รับความสนใจน้อย มักเกิดความน้อยใจหรือเสียใจ ซึ่งจะมีผลกระทบ ต่อการให้ความร่วมมือแบบหุ้นส่วน นอกจากนี้ การทบทวนไตร่ตรองสิ่ง ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน/ผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะ ๆ ถือเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นหลักการที่ ประเทศไทยสามารถนำมาใช้ได้

4. การเริ่มต้นเมืองแห่งการเรียนรู้ การเริ่มต้นอาจเริ่มจาก บุคคลผู้ทรงพลัง กรณีประเทศไทยอาจจะเป็นผู้ที่ชาวบ้านยอมรับนับถือ อาจเริ่มจากปัจเจกบุคคล (individual) หรือหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับ ในท้องถิ่นแล้ว ให้มีการยอมรับแนวนโยบายก่อนที่จะมีการขยายแนว ความคิดต่อไป ซึ่งการเริ่มต้นไม่ว่าจะเริ่มจากปัจเจกบุคคล หรือหน่วยงาน จำเป็นจะต้องขยายความเข้าใจในวงกว้างต่อไป

5. หุ้นส่วนของความร่วมมือ ต้องมีการแสวงหาหุ้นส่วนความ ร่วมมือว่ามีองค์กร/หน่วยงาน รัฐวิสาหกิจหรือส่วนงานใดบ้างที่จะเข้า มาร่วมมือแบบหุ้นส่วน

6. การวิเคราะห์สภาพปัญหา จัดทำแผนชุมชน หลังจากที่มีหุ้นส่วนความร่วมมือแล้ว จะต้องวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับความเปลี่ยนแปลงของ สังคมในปัจจุบัน โดยพิจารณาภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคม ชุมชน

ยังขาดหรือต้องพัฒนาอะไรบ้าง จะต้องจัดลำดับขั้นตอน แล้วจัดทำแผนของชุมชน ซึ่งประเทศไทยได้เริ่มดำเนินการแล้ว โดยมีการจัดทำแผนชุมชน ซึ่งน่าจะสามารคนำแนวทางของสหราชอาณาจักรไปปรับใช้ได้ไม่ยาก

7. **การมีส่วนร่วมของประชาชน** ประเทศไทยได้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่แล้ว ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องยากที่จะพัฒนาประเทศไทยให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ต่อไป

8. **ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ใช้จุดเด่นของหุ้นส่วน** สิ่งสำคัญคือ ต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าก่อน โดยวิเคราะห์ว่าชุมชนของตนมีศักยภาพในเรื่องใดบ้าง ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือ/ขอทุนจากรัฐบาลหรือจากส่วนต่าง ๆ ภายนอก เพราะเราอาจจะละเลยสิ่งที่ดี ๆ แนวคิดดี ๆ หรือหน่วยงานดี ๆ ที่พร้อมจะ ให้ความร่วมมือ ซึ่งจากการศึกษาเมืองของสหราชอาณาจักร 30 กว่าเมือง พบว่า มีการใช้ทรัพยากรและศักยภาพของชุมชนอย่างเต็มที่ก่อนที่จะขอทุนจากรัฐบาล ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ทุกคนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของเมือง/ชุมชน มีส่วนร่วมและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างเต็มที่

9. **จัดกิจกรรมให้กลมกลืนกับวัฒนธรรมวิถีชีวิต** ในสหราชอาณาจักรจะมีการส่งเสริม กิจกรรมให้กลมกลืนกับวัฒนธรรม ประเพณีของเมือง ซึ่งจะเอื้อให้เกิดการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้หรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความรู้สึกกลมกลืน ไม่ให้เกิดการแปลกแยก ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต ไม่ต้องละทิ้งงานหรือภาระหน้าที่เพื่อออกไปเรียนรู้ แต่เป็นส่วนหนึ่งในการทำงาน หรือทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันเกิดการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน

10. **กิจกรรมหลากหลาย** กิจกรรมของสหราชอาณาจักรที่อาจจะนำมาใช้เป็นแนวทางได้มีหลากหลาย เช่น **เมืองเซฟฟิลด์** มีการ

จัดโครงการอบรมคนว่างงาน จัดศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ขึ้นในเมืองเพื่อจัดการอบรม โดยมุ่งหวังที่จะแข่งขันกับตลาดโลก **เมืองนีออตตั้งแสม** จัดสมัชชากลยุทธตลาดแรงงาน โดยมีกลยุทธต่าง ๆ ที่จะพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อมุ่งพัฒนาแรงงาน เนื่องจากเป็นประเทศอุตสาหกรรม **เมืองลิเวอร์พูล** เน้นด้านเทคโนโลยี โดยพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองอิเล็กทรอนิกส์ที่มีศักยภาพและมีหุ้นส่วนที่จะช่วยพัฒนาให้ประชาชนได้เรียนรู้ ประกอบกับการพัฒนาทางด้านอิเล็กทรอนิกส์เป็นการส่งเสริมรายได้ของประชาชน ส่วน**เมืองซาร์แสมตัน**มีจุดเด่น ที่การจัดตั้งวิทยาลัยการเรียนรู้ตลอดชีวิต **เมืองเอดินบะระ**มีโครงการซื้อสินค้าและเรียนรู้เมื่อเข้าไปในร้านค้าใดก็ตามจะมีข้อมูลข่าวสาร และมีคอมพิวเตอร์ให้ประชาชนได้เรียนรู้ว่า สินค้าแต่ละอย่างที่เขาผลิตขึ้นมาเป็นอย่างไร มีขั้นตอนและรายละเอียดการดำเนินงานอย่างไร ถ้าประชาชนอยากจะเรียนรู้ อยากจะผลิตสินค้าต้องทำอย่างไร โอกาสในด้านการขายเป็นอย่างไร ประชาชนจะได้เรียนรู้ในสิ่งเหล่านี้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นร้านค้า ชุมชน หรือร้านค้าระดับเมือง **เมืองซันเดอร์แลนด์**มีการทำหอประชุมหมู่บ้านเป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในการประชุมสามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ จากห้องสมุด/มหาวิทยาลัย เข้าไปในการประชุม และหากต้องการทราบข้อมูลใดก็สามารถสืบค้นได้ทันที **เมืองมิลตันคินส์**มีเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมโรงเรียน/สถานศึกษาเข้าสู่ชุมชน และบ้าน/ที่อยู่อาศัย ประชาชนที่มาศาลาประชาคมหรือหอประชุมหมู่บ้านก็สามารถที่จะเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เขาสนใจได้

แนวทางการพัฒนาชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย

แนวทางการพัฒนาชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย

1. ลักษณะชุมชน
2. เป้าหมาย
3. หลักการ
 - หลักความจำเป็นของการเรียนรู้
 - หลักการจัดกิจกรรม
 - หลักความสำคัญของชุมชน หลากหลาย
 - หลัก 3 เกลียวพัฒนาและการเรียนรู้ 3 ระดับ
 - หลักความเสมอภาค
 - หลักการใช้ชุมชนเป็นฐาน
 - หลักความต่อเนื่อง

แนวทางจากบทเรียนที่ได้เรียนรู้จากสหราชอาณาจักร สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทาง พัฒนาชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทยได้ดังนี้

1. ลักษณะชุมชน จากแนวคิดที่ว่า ไม่ว่าจะเป็ชุมชนใหญ่หรือเล็กก็สามารถพัฒนาเป็นเมือง/ชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้ จากกรณีของสหราชอาณาจักร พบว่า ชุมชนเล็กมีจุดเด่นในการบริหารงานที่สะดวก การมีส่วนร่วมประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย แต่จุดอ่อนที่สำคัญคือศักยภาพทางด้านการเงิน และศักยภาพด้านต่าง ๆ ของชุมชนขนาดเล็ก จะไม่มีความหลากหลายเหมือนกับชุมชนขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม ทั้งจุดเด่นและจุดอ่อนของชุมชนขนาดเล็กอาจนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนของประเทศไทยให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้ ไม่ว่าจะเป็ชุมชนระดับตำบลหรือหมู่บ้าน

2. เป้าหมาย การทำให้ทุกคนเห็นเป้าหมายร่วมกันว่า “การเรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญ” และกำหนด เป้าหมายของเมือง/ชุมชนจะไปทางไหน จะต้องมีการวิเคราะห์เทียบกับความเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมไม่ใช่เห็นชุมชนอื่นมีเป้าหมายอย่างนี้แล้วก็อยากเป็นบ้างนั้นไม่

ถูกต้อง เราต้องดูศักยภาพ สถานภาพของชุมชน และตั้งเป้าหมายที่เป็นไปได้ สามารถพัฒนาได้ ไม่ใช่เป้าหมายที่เพ้อฝัน ขณะเดียวกันต้องมีความสอดคล้องกับกำหนดเวลาที่เป็นไปได้

3. หลักการ หลักการที่จะนำมาประยุกต์ใช้ คือ

หลักความจำเป็นของการเรียนรู้ ถือเป็นหลักการสำคัญที่จะต้องให้ทุกคนเห็นความจำเป็นในเรื่องนี้ก่อนจึงจะเกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้

หลักความสำคัญของชุมชน ก่อนที่จะให้ความสำคัญกับส่วนอื่น ทุกคนควรตระหนักว่าชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้ โดยศักยภาพของตน แม้ว่าต้องอาศัยความร่วมมือความช่วยเหลือ/ คำแนะนำจากหน่วยงาน แต่ก็ต้องให้ความสำคัญกับชุมชนก่อนเป็นลำดับแรก

หลักการใช้ชุมชนเป็นฐาน (community based) การจัดการศึกษาและการพัฒนาโดยอาศัย ชุมชนเป็นฐานถือเป็นเรื่องที่สำคัญ

หลักการ 3 เกียวพัฒนา ไม่ว่าจะ เป็นความร่วมมือแบบ หุ่นส่วน การมีส่วนร่วมของชุมชน หรือการติดตามการเรียนรู้

หลักการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ให้ประชาชนมีสิทธิเลือกได้ ไม่เป็นการบังคับ ไม่เป็นการจัด กิจกรรมที่หน่วยงานถนัด เรื่องใดก็จัดเรื่องนั้น แต่จะต้องมาจากชุมชน

หลักการจัดกิจกรรมที่ผสมกลมกลืนกับการดำเนินชีวิต ถือว่าเป็นเรื่องที่ทำหาย แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก

หลักความเสมอภาค ทุกคนในชุมชนจะต้องได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค ไม่เน้นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

หลักความต่อเนื่อง เมืองแห่งการเรียนรู้จะพัฒนาไม่ได้ถ้ามีความกระตือรือร้นเฉพาะในช่วงเริ่มต้น แต่ตอนหลัง ๆ ก็ค่อย ๆ หายไป ซึ่งมีบทเรียนจากหลายโครงการที่ขาดความต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้

- กำหนดนโยบายชุมชนแห่งการเรียนรู้ - จัดทำแผนชุมชนที่ชัดเจน
- วรรณคดีสร้างความรู้ความเข้าใจ - วิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ส่วน
- หาคจุดเริ่มต้นในแต่ละชุมชน - ดำเนินการจัด
- ตั้งกรรมการ/องค์การดำเนินงาน - ติดตามประเมินการดำเนินงาน
- ประเภทกิจกรรม - ประชาสัมพันธ์เป็นระยะ ๆ
- พัฒนาผู้ดำเนินการ - สร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้
- วิเคราะห์สภาพปัญหา - หามาตรการระดมทุน
- ความต้องการชุมชน จากแหล่งต่าง ๆ

จากการศึกษาหลักการและแนวทางการดำเนินงานเมือง/ชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีข้อเสนอยุทธศาสตร์ การพัฒนาชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้ในบริบทของสังคมไทย ดังนี้

1. **กำหนดนโยบายชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ชัดเจน** ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ชัดเจน ซึ่งครอบคลุมทั้งหลักการและแนวปฏิบัติที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะนำไปดำเนินการได้ จากบทเรียนของสหราชอาณาจักร ชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องกำหนดเป็นนโยบาย ผลการวิจัยอย่างเดียวมักจะไม่เกิดผล เพราะเมื่อชุมชนรับฟังหรือนักวิจัยเสนอผลการวิจัยไปแล้ว ชุมชนใดสนใจ ก็อาจจะนำไปปฏิบัติ แต่ถ้าชุมชนใดไม่สนใจก็อาจจะไม่นำปฏิบัติ

2. **วรรณคดีสร้างความรู้ความเข้าใจ** ต้องมีการวรรณคดีสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อให้ประชาชนตระหนักว่าการศึกษามีความจำเป็นสำหรับทุกคน ทุกช่วงอายุ และชุมชนแห่งการ

เรียนรู้จะช่วยให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง สหราชอาณาจักรมีการรณรงค์ทั้งในระดับเมืองและประเทศ ซึ่งไม่เฉพาะผู้จัดหน่วยงานหรือองค์กรเท่านั้น แต่รณรงค์เป็นรายบุคคล กลุ่มคนทุกระดับ ทั้งนายจ้าง ผู้ใช้แรงงาน ผู้ปฏิบัติ ตลอดจนประชาชน เพื่อให้มีความเข้าใจในเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเมืองแห่งการเรียนรู้

3. หาจุดเริ่มต้นในแต่ละชุมชน แต่ละชุมชนต้องพยายามหาจุดเริ่มต้นให้ได้ ซึ่งจุดเริ่มต้นในแต่ละชุมชนจะต่างกัน บางชุมชนอาจเริ่มต้นจากบุคคลผู้ทรงพลัง บุคคลที่เขายอมรับเคารพนับถือ แต่บางชุมชนอาจต้องเริ่มต้นด้วยองค์กรท้องถิ่น บางชุมชนอาจต้องเริ่มต้นที่หน่วยงานที่เข้าไปเป็นอาสาสมัคร หรือเป็นตัวกระตุ้นในท้องถิ่น จุดเริ่มต้นอาจมีความหลากหลาย สำหรับประเทศไทยอาจทำได้ 2 แบบ เช่น ถ้าเริ่มโดยบุคคลอาจหาบุคคลที่ประชาชนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ ศรัทธา ได้แก่ ครู เฒ่าผู้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เป็นผู้ริเริ่มโดยองค์กรหลักในชุมชน อาจเป็นกรรมการหมู่บ้าน องค์กรการบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือหน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียนให้เป็นผู้ริเริ่มพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

4. จัดตั้งกรรมการหรือองค์กรดำเนินงาน เมื่อมีจุดเริ่มต้นแล้ว ต้องมีกรรมการหรือองค์กรเพื่อให้ดำเนินงานได้ สำหรับประเทศไทย องค์กรดำเนินงานอาจจะเป็นกรรมการหมู่บ้านหรือองค์การบริหารส่วนตำบล แต่มีกรรมการที่ประกอบด้วยตัวแทนของทุกกลุ่มในชุมชน เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้แทนทางศาสนา โรงเรียนในชุมชน สถานประกอบการ ร้านค้าและหน่วยธุรกิจต่างๆ หน่วยงานของรัฐและเอกชนในท้องถิ่น และผู้แทนประชาชน ที่สำคัญคือทุกหน่วยงานหรือทุกฝ่ายที่เป็นกรรมการจะต้องร่วมมือกันแบบหุ้นส่วน นั่นคือ ร่วมวางแผน ร่วมลงทุน ร่วมดำเนินงานและร่วมรับผล มิใช่ร่วมมือเพียงช่วยให้นโยบายให้คำแนะนำเท่านั้น

5. สร้างความสนใจในวงกว้าง นโยบายสำคัญอีกประการคือ การสร้างความเข้าใจ สร้างความ สนใจในวงกว้างในแต่ละชุมชน ให้เกิดการตื่นตัวและตระหนักว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญ และการเรียนรู้ มีประโยชน์อย่างไร ควรหาวิธีการที่จะขยายแนวความคิดให้เกิดการ ยอมรับในวงกว้างให้ประชาชนทุกกลุ่มในชุมชนได้เข้าใจ เกิดความสนใจ และให้ความร่วมมือ อาจจัดประชุมประชาชนทั้งหมู่บ้าน ประชาสัมพันธ์ โดยใช้สื่อต่าง ๆ หลังการสร้าง ความสนใจในวงกว้าง อาจมีองค์กรอื่น ๆ ที่มาเข้าร่วมเป็นกรรมการดำเนินการ เพิ่มขึ้น

6. พัฒนาผู้ดำเนินการ เมื่อมีกลุ่มเริ่มต้นและสร้างความสนใจ แล้ว สิ่งต่อไปคือ ต้องพัฒนาผู้ที่จะเข้ามาเป็นหุ้นส่วน ต้องให้ความรู้ สร้างความเข้าใจถึงหลักการ วิธีการ และขั้นตอนในการพัฒนาเมือง ชุมชน แห่งการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากรอาจจัดฝึกอบรม ให้ศึกษาจาก เอกสารที่เกี่ยวข้อง หรือตัวอย่างชุมชนแห่งการเรียนรู้จากที่ต่าง ๆ เป็นต้น

7. วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน การ สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ยึดหลักการจัดกิจกรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ดังนั้น ต้องเริ่มที่ชุมชนเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ของชุมชน ต้องวิเคราะห์สภาพความต้องการของชุมชน จัดลำดับ ความต้องการ ซึ่งอาจดำเนินการโดยการจัดเวทีชาวบ้านกลุ่มใหญ่/กลุ่ม ย่อย เพื่อให้ได้ความคิดเห็นจากประชาชนทั้งชุมชน

8. จัดทำแผนชุมชน และกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน กรรมการหรือองค์กรดำเนินการ จะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพ ปัญหาและความต้องการของชุมชนมาจัดทำแผนการดำเนินงานชุมชน แห่งการเรียนรู้ อาจมีทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว และควรมีหน่วยงาน หรือองค์กรที่เป็นพี่เลี้ยงสักระยะเพื่อให้ชุมชนเดินหน้าต่อไปได้

9. วิเคราะห์ศักยภาพหุ้นส่วน เนื่องจากการสร้างชุมชนแห่ง การเรียนรู้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น ต้องวิเคราะห์ศักยภาพของหุ้นส่วนว่ามีศักยภาพในการดำเนินการเพียงใด หุ้นส่วนมีความพร้อมที่จะช่วยสนับสนุนทรัพยากรด้านใด เช่น เงินทุน แรงงาน เทคโนโลยี แนวคิด อาคารสถานที่ วิทยากร วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น รวมทั้งต้องนำจุดเด่น/ศักยภาพของแต่ละหุ้นส่วนมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานอย่างเต็มที่

10. ดำเนินการจัดชุมชนแห่งการเรียนรู้ ต้องนำหลักการของการจัดชุมชนแห่งการเรียนรู้มาใช้ โดยต้องพิจารณาว่า ผู้จัดต้องทำอะไร ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไร การดำเนินกิจกรรมจะต้องมีความหลากหลายและยืดหยุ่นอย่างไร ทั้งนี้กิจกรรมจะต้องเข้าถึงได้ง่าย ไม่มีกฎระเบียบที่จะสกัดกั้นการเรียนรู้ ต้องเปิดกว้างและมีแรงจูงใจ ต้องสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชน ให้ชุมชนเห็นความสำคัญ ชาวบ้านต้องสามารถเข้าไปได้ทุกแห่งการเรียนรู้ และไม่จำเป็นต้องสร้างแหล่งการเรียนรู้ขึ้นมาใหม่ ไม่จำเป็นต้องเสียเงิน หรือลงทุนสร้างสถาบันใหม่ แต่ควรใช้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นที่อ่านหนังสือ ศูนย์การเรียนรู้ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ในระดับตำบล เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมในแหล่งเรียนรู้เหล่านี้ได้เลย

11. ประเภทกิจกรรมที่ควรจัด ชุมชนแห่งการเรียนรู้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลายประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ของแต่ละชุมชน จากผลการวิจัยพบว่า มีประชาชนบางส่วนที่ล้มหนังสือเพราะไม่มีโอกาสเกี่ยวข้องกับการอ่าน/เขียนในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการศึกษาพื้นฐานก็ยังมีความจำเป็น ขณะเดียวกันจำเป็นต้องมีกิจกรรมเพื่อยกระดับการศึกษาในระดับต่าง ๆ ของชุมชน ตลอดจนการพัฒนาอาชีพ ฝีมือต่าง ๆ เนื่องจากต้องแข่งขันกับตลาดแรงงาน เช่น การพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือกิจกรรม ให้ความรู้ในการ

พัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัย การเรียนรู้ที่จะปรับตัว เป็นต้น

12. การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ต้องมีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน ต้องเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติ (learn how to learn) ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้จากบทเรียน จากคนอื่น หรือชุมชนอื่น เพื่อมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา

13. ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ สิ่งที่จะขาดไม่ได้คือ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั้งในชุมชนของตน และชุมชนอื่นได้ทราบผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ เพื่อทราบความก้าวหน้า และมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้และเกิดความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

14. สร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ เครือข่ายเป็นเรื่องสำคัญ เพราะสามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จากการนำศักยภาพ สิ่งที่ดี จุดเด่นของแต่ละเครือข่ายมาใช้ร่วมกัน/แลกเปลี่ยนกัน เพื่อพัฒนาชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

15. มาตรการในการระดมทุนจากแหล่งต่าง ๆ การระดมทุนยังถือว่าจำเป็น แม้แต่สหราชอาณาจักรที่หุ้นส่วนมีศักยภาพอย่างเต็มที่ รัฐบาลก็ยังต้องเกื้อหนุนทุนในบางเรื่องบางส่วน รัฐบาลจะละเลยไม่ได้ และต้องเป็นพี่เลี้ยง ซึ่งหากนำแนวคิดนี้มาใช้ในสังคมไทย หน่วยงานที่อยู่ในชุมชนและพื้นที่ยังต้องเป็นพี่เลี้ยงในระยะแรก

การอภิปรายทั่วไป

“ชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย”

ดร.ทองอยู่ แก้วไทรสะ (ผู้ดำเนินการอภิปราย) :

ถึงเวลาที่เราจะได้สนทนากันในเรื่องสำคัญ เป็นที่สนใจ และมีการถามหากันอยู่ในวงการศึกษา วันนี้ถือเป็นโอกาสดีที่จะได้พูดคุยกัน ศ.ดร.สุมาลี สังข์ศรี อยู่ในวงการการศึกษาตลอดชีวิต มีประสบการณ์ มีผลงาน มีพื้นฐาน และสนใจใฝ่รู้ตลอดชีวิตการทำงานของท่าน ดังนั้น การศึกษา “การพัฒนาชุมชน/เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย” จึงเป็นงานที่สอดคล้องกับประสบการณ์ของท่าน สอดคล้องกับบริบทของการศึกษาของไทย และที่สำคัญคือ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติในหลาย ๆ เรื่อง ปรัชญาการศึกษาที่เน้นการศึกษา ตลอดชีวิต แนวคิดทิศทางต่าง ๆ ของการดำเนินงานตาม พ.ร.บ.การศึกษา แห่งชาติ ซึ่งจะต้องดำเนินการตามกฎหมาย ถือเป็นภารกิจของคนทั้ง ภาครัฐและประชาชน ที่จะต้องทำเรื่องเหล่านี้ให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นมา

ประเด็นที่จะคุยกันวันนี้มีหลายประเด็น ทั้งเนื้อหาสาระ องค์ความรู้ ต่าง ๆ รายละเอียดของเนื้อหา สิ่งที่เราอยากรู้เพิ่มเติม อยากเล่าสู่กันฟัง หรือเรื่องที่มีความเห็นขัดแย้ง/ไม่เห็นด้วยกับเรื่องที่น่าเสนอ หรือ ไม่เห็น ด้วยกับผู้ร่วมอภิปรายด้วยกันก็นำไปสู่การอภิปรายได้ ท่านอาจจะเสนอ สิ่งที่จะประยุกต์ใช้กับบริบทของสังคมไทย ข้อคิด ข้อสังเกต ซึ่งผลการ

อภิปรายวันนี้จะนำไปเผยแพร่และนำไปสู่การปฏิบัติตามที่พระราชา บัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ด้วย และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ที่จะทำให้การปฏิรูปการศึกษาของเราใกล้จุดมุ่งหมายมากขึ้น ขอขอบคุณ ท่านทั้งหลายที่ให้ความร่วมมือ ร่วมจิต ร่วมใจ ร่วมคิด ถ้าท่านทั้งหลาย มีความเห็นอย่างไร หรือมีความสนใจเรื่องอะไรขอเชิญอภิปรายได้

ดร. พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง :

ขอชื่นชม ศ.ดร.สุมาลี สังข์ศรี ที่ได้ศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจัง เพราะ เป็นสิ่งที่จำเป็นในความคิด ของผม สังคมไทยเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ไปมากแล้ว เพราะกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ทำมานานแล้ว แต่ไม่ได้เรียกว่า “สังคมแห่งการเรียนรู้” น่าจะถึงเวลาแล้วที่ทุกภาคส่วนต้อง มาช่วยกันทำ และถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำให้ชุมชน/สังคมเข้าสู่สังคม แห่งการเรียนรู้ สังคมไทยควรจะเริ่มจากชุมชนเล็ก ๆ จะเห็นว่าขณะนี้ มี เวทีชาวบ้านกันมากมาย ควรส่งเสริมกันไปทุกภาคส่วน สิ่งนี้อาจจะ เป็นแนวคิดระดับชาติได้ การปรับทิศทางว่าสังคมไทยน่าจะมีหลักการ ใหญ่ ๆ เป็นหลักการกลาง ให้ทุกคนได้คำนึงถึง/อ้างอิงถึงได้เวลานำไปใช้ หลักการใหญ่ ๆ ที่สังคมเรายอมรับอาจจะเริ่มต้นจากที่ประชุมนี้ยอมรับ ก็เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง เพื่อจะได้อ้างอิงได้ว่าได้เคยมีการประชุม และอภิปรายในเรื่องนี้และมีแนวคิดที่สอดคล้องต้องกันว่าหลักการ ใหญ่ ๆ ที่จะนำมาใช้ให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ของประเทศไทยของเมือง/ ชุมชนเป็นอย่างไร ในสังคมไทยพ่อแม่ผู้ปกครองถึงแม้ว่าจะไม่ได้เข้า โรงเรียนก็เกิดสังคมเรียนรู้ได้ ตัวอย่างพ่อแม่ของผมใช้หลักการ 5 ร ในการเข้าสู่สังคมการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้ 5 ร คือ รวมคน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสรุปบทเรียน ร่วมรับผลการกระทำ เก่ง มาก ๆ เหมือนปราชญ์ชาวบ้านเหมือนผู้ใหญ่วิบูลย์ ผมมีความสนใจ และขอมีส่วนร่วมในโอกาสต่อ ๆ ไปด้วย

รศ.ดร.อุทัย บุญประเสริฐ :

งานชิ้นนี้มีความสมบูรณ์ในตัว เป็นการแสวงหาองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็น ตัวแบบที่ได้จากต่างประเทศ ต่อไปต้องทำบนพื้นฐานของสังคมไทย ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสังคมไทยก็มี ถ้าขยายต่อก็คงจะผสมผสานกันได้ดี ทำให้เราให้ข้อเสนอแนะบนสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม มิฉะนั้นก็จะมีข้อถกเถียงหรือความคิดที่โต้แย้ง อยู่ตลอดเวลาว่าเป็นตัวอย่างจากต่างประเทศ หรือตัวอย่างที่ไม่สอดคล้องกับวิถีไทย ในโครงสร้างนี้ประเทศไทยก็มีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ถ้าเราศึกษา ส่วนที่ได้มาสมบูรณ์ทั้งหลักการ เหตุผล กิจกรรม วิธีดำเนินการ ลักษณะปลีกย่อยที่แปรไปตามธรรมชาติของชุมชนค่อนข้างดีมาก เป็นตัวอย่างที่ดี อยากรจะให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาให้ทุนสนับสนุนต่อบนฐานของไทย โดยเฉพาะวัด ชุมชน ภูมิปัญญาไทย หรือแหล่งที่เป็นที่ปลูกฝังวัฒนธรรมทางดนตรี ซึ่งจะมีบทบาทในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ของประเทศไทย และผลงานของกรมการศึกษานอกโรงเรียนในอดีตก็ชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยเราก้าวหน้ามากในเรื่องการศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาของชุมชนใช้งบประมาณน้อยที่สุดแต่ได้ผลงานกว้างขวางเมื่อเทียบกับผลงานอื่น ๆ ในประเทศไทย

ดร.ทองอยู่ แก้วไทรฮะ :

บริบทของสังคมไทย เรื่อง “การเรียนรู้” ขณะนี้ ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ กำลังรวบรวมสาระต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การคิดเรื่อง “การศึกษาตลอดชีวิต”

อรุณ อัครปริดี :

ผมขอขอบคุณ ศ.ดร.สุมาลี ที่ได้ให้ข้อมูลต่าง ๆ เชื่อว่าทุกคนก็เห็นความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต แต่เนื่องจากความไม่เสมอภาคเกิดขึ้นในสังคมเราก่อนข้างมาก ต้องยอมรับว่าผมไม่ได้จบการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้อาศัยการเรียนรู้ด้วยตนเอง ต้องใช้ทุนทรัพย์ส่วนตัวค่อนข้างมาก ซึ่งบางคนแม้จะมีความมุ่งมั่นแต่ก็ไม่สามารถทำได้

ปัจจุบันผมดำรงตำแหน่งประธานมูลนิธิบัวใหญ่เพื่อการศึกษา และเป็นอดีตนายกเทศมนตรีเมืองบัวใหญ่ ซึ่งก่อนที่จะหมดวาระกำลังก่อสร้างสำนักงานแห่งใหม่ โดยมีความคิดว่าจะใช้สำนักงานเก่าเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และใช้หอประชุมนั้นเป็นแหล่งเรียนรู้ในการฝึกอบรม แต่เนื่องจากไม่เคยมีความรู้ที่เป็นระบบและกระบวนการ สิ่งต่าง ๆ คงจะดำเนินการได้ไม่ดีนัก แต่พวกเราอยากจะทำให้เมืองนั้นเป็นเมืองแห่งการศึกษา/เมืองแห่งการเรียนรู้ แต่ไม่มีทรัพยากรอื่นที่จะสามารถพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าอย่างที่เรากำลังต้องการได้

จากแนวทางการศึกษาของ ดร.สุมาลี เป็นจุดที่จะทำให้ผมมีโอกาสนำไปพัฒนาบัวใหญ่ให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ต่อไปได้ อย่างไรก็ตามในสังคมเล็ก ๆ ถ้าทำอะไรเด่นขึ้นมาก็มักจะถูกมองว่าทำแล้วได้หน้า บางคนก็พยายามขวาง คือ ไม่คำนึงถึงความสำเร็จของเมือง การมีหน่วยงานอื่นที่มีศักยภาพเข้าไปสนับสนุนจะทำให้สามารถดำเนินการไปด้วยความราบรื่นได้ ผมขออาสาที่จะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเมืองบัวใหญ่ก้าวต่อไปได้

ดร.ทองอยู่ แก้วไทรชะ :

ขอขอบคุณ ท่านประธานมูลนิธิอย่างยิ่ง อย่างน้อยก็เป็นกำลังใจว่าสิ่งที่เรานำเสนอวันนี้จะมีการนำไปปฏิบัติแล้ว เป็นกำลังใจว่าจุดเล็ก ๆ จะทำให้งานของเราก้าวต่อไปข้างหน้าได้

นายบำรุง สุวรรณโชติ :

การพัฒนาการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีในปัจจุบันจะตรงตามแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของ ดร.สุมาลี หรือไม่ นโยบายหลักขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีจะเน้นด้านการศึกษาเป็นอันดับแรก ลำดับที่สองคือความยากจน ท่านบอกว่าถ้ามีการศึกษาแล้วจะไม่ใช่ความยากจน เงินงบประมาณจากภาษีราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีจะให้มาพัฒนาการศึกษา 40% ฉะนั้นในปีหนึ่ง ๆ จะมีเงินในการพัฒนาการศึกษาประมาณ 200 กว่าล้านบาท ผมทำหน้าที่ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทำแผนพัฒนาด้านการศึกษาไว้ 240 กว่าล้านบาท ให้การสนับสนุนการศึกษาของชลบุรี 300 กว่าโรงเรียน จัดทำโครงการที่จะพัฒนาแหล่งเรียนรู้ลงสู่เมืองเล็ก ๆ เพราะนโยบายของท่านนายก อบจ. บอกว่าจะทำอย่างไรให้สถานศึกษาที่คุณภาพยังด้อยอยู่ได้มีโอกาสพัฒนาคุณภาพให้เท่าเทียมกับโรงเรียนในเมือง อบจ.จึงจัดให้มีโครงการ 80 พรรษามหาราชา โดยให้เงินสนับสนุนโรงเรียนเล็ก ๆ 80 โรงเรียน ๆ ละ 8 แสนบาท ในการพัฒนาด้าน ICT และให้ชุมชนได้เรียนรู้โดยใช้ศูนย์ที่โรงเรียนด้วย นอกจากนี้มีงบประมาณให้กับโรงเรียนอีก 18 โรงเรียนที่เป็น “หนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน” ของจังหวัดชลบุรี ขณะนี้กำลังติดตามผลการปฏิบัติงานด้าน ICT ว่าได้นำเงินไปใช้ตามโครงการหรือไม่

ส่วนด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสังคม/ชุมชนในจังหวัดชลบุรีก็จะทำควบคู่กันไปกับการศึกษา ตามนโยบายที่ท่านนายก อบจ. ได้ให้ไว้ ซึ่งยังไม่แน่ใจว่าสิ่งที่กำลังดำเนินการจะตรงกับแนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่ ดร.สุมาลี ได้นำเสนอหรือไม่ นายภิญโญ ตันวิเศษ ซึ่งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี เป็นผู้ที่มิวิสัยทัศน์ก้าวไกลให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านการเงินเป็นอย่างดี ขอถือโอกาสในวันนี้ได้

ชี้ให้เห็นนโยบายของท่าน และอยากเรียนเชิญ ศ.ดร.สุมาลี สังข์ศรี เป็นวิทยากรพิเศษบรรยายและให้คำแนะนำกับครู ชุมชน เพื่อจะพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้จริง ๆ

จากนโยบายที่เน้นการศึกษาเป็นอันดับหนึ่ง ได้มีความพยายามตั้งศูนย์เครือข่ายในการที่จะพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทุกอย่างเพื่อให้ความรู้กับเยาวชนและชุมชน โดยจับมือกันทำพันธะสัญญาาระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีกับมหาวิทยาลัยบูรพาซึ่งมีความเชี่ยวชาญ/ชำนาญการให้เป็นพี่เลี้ยงเพื่อจะพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เนื่องจากท้องถิ่นไม่มีความรู้ความสามารถที่จะไปถ่ายทอดความรู้ความสามารถบางแขนง บางวิชา โดยใช้งบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษาจำนวน 10 ล้านบาท ซึ่งมหาวิทยาลัยบูรพาจะจัดทำโครงการวิจัยเพื่อวิเคราะห์และพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นแนวทางที่จะให้ประชาชนชาวบ้านได้ออกมารับรู้พร้อม ๆ กับนักเรียนและเยาวชน

ศ.ดร. สุมาลี สังข์ศรี :

ดิฉันเชื่อว่าในเรื่อง “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” เช่นเดียวกับ รศ.ดร.อุทัย บุญประเสริฐ ได้กรุณาให้ คำแนะนำ ขณะนี้คงจะมีการดำเนินการอยู่แล้วในหลายลักษณะ ซึ่งมุมมองที่น่าเสนอเป็นของต่างประเทศว่าทำอย่างไร อาจจะเอาแนวคิดและประสบการณ์ที่ได้มาจัดระบบระเบียบมากขึ้น เช่น การมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วน การเอาศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ทุกหน่วยทุกฝ่ายเข้ามาใช้ในประเทศไทยเรา ได้หรือไม่ อาจจะทำเป็นบางด้าน หรือการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงว่ามีแนวอย่างไร การประเมินผลงาน การนำการเรียนรู้มาเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาต่อไปเราทำได้หรือไม่ อาจจะเอามาเป็นแนวทาง แต่เชื่อว่าทุกอย่างหลายชุมชนในขณะนี้ได้เกิดขึ้นในลักษณะนี้แล้ว

นายอาคม นันทติกุล :

เมื่อพูดถึงเครือข่าย เทศบาลตำบลแหลมฉบังได้ประสานกับ บริษัทเอกชนให้มาดูแลเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมและการศึกษา สถานศึกษา/โรงเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร โดยให้เงินสนับสนุน 1 ล้านบาท ซึ่งก็มีกรออกไปดูสถานที่เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชนที่สามารถจะเข้าร่วมกับโรงเรียน ขณะนี้เครือข่ายอุปถัมภ์ได้เข้ามาช่วย และการทำเรื่องของแหลมฉบังก็ได้ให้เงินสนับสนุน 1.5 ล้านบาท แต่ยังไม่ได้ติดตามเพื่อเอาไปพัฒนาด้านอื่น นี่คือเครือข่ายอุปถัมภ์

ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ :

สิ่งที่ ดร.สุมาลี พูดมีความสำคัญมาก เมื่อพูดถึง “การศึกษาตลอดชีวิต” ซึ่งอยู่เหนือขึ้นไปจากการการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัยไปแล้ว และกลืนเป็นชีวิตไปเลย ที่สำคัญกว่านั้นคือให้ความสำคัญกับเมืองเป็นผู้คิดตัดสินใจว่าจะจัดการศึกษาอะไร อย่างไร สิ่งที่ท่าน review ไว้มีนัยแฝงอยู่คือ การพัฒนาเศรษฐกิจของอังกฤษค่อนข้างมีความสำคัญ เมื่อตั้งเป้าว่าจะใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ นั่นคือ การพัฒนาคนเพื่อตอบสนองการพัฒนาเศรษฐกิจในแง่มุมต่าง ๆ การตัดสินใจทางการศึกษาจะเป็นการศึกษาพื้นฐานหรือการศึกษานอกระบบ/การศึกษาอาชีพก็ตาม จะมุ่งไปสู่เป้าหมายของเมือง ถ้าเช่นนั้น การที่จะรวมศูนย์การศึกษาไว้ที่ศูนย์กลางต่อไปจะลดความสำคัญลง แต่ถ้าสามารถปรับกรอบนโยบายให้แกนกลางเล็กลง และยืดหยุ่นให้ชุมชนสามารถที่จะจัดการศึกษาตามทิศทางได้ ซึ่งเนื้อหาสาระของการศึกษา มาตรา 23 ของ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติพอแล้ว เนื้อหา 4-5 เรื่องปล่อยให้ชุมชนเป็นคนกำหนดทิศทางเนื้อหาหลักสูตรเอง

เมื่อพูดถึงชุมชนกรณีของประเทศไทยมีมิติของชุมชนซ้อนอยู่ 2 มิติ ยังมีชุมชนที่เป็นชุมชน เมืองที่กำลังเติบโตและเข้มแข็ง และชุมชนชนบทที่ยังขาดแคลนอยู่ อาจจะต้องมองใน 2 มิติ ซึ่งการบริหารจัดการต่างกัน ถ้าสนใจมองในเชิงกายภาพ ความเป็นเมือง/ชนบทก็จะทำให้แบ่งแยกการจัดการซึ่งอาจจะยาก หรืออีกมุมมองหนึ่งคือ ไม่ว่าจะ เป็นชุมชน เมืองหรือชนบทเรามองชุมชนเพียงเป็นกลุ่มคนที่ปรารถนา จะเรียนรู้ ร่วมกัน ซึ่งพ้นจากขอบเขตความเป็นเมืองหรือชนบท แต่มากกว่าความสนใจ เป็นความปรารถนาอย่างแรงกล้า ที่จะเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อจะใช้เวลาเรียนรู้ นั้นเพื่อความอยู่รอดในชีวิตหรือความสำเร็จในการทำงาน อาจจะมีมุมมองของชุมชนว่า ชุมชนคือการทำที่คนกลุ่มหนึ่งมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะมาเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกันก็จะทำให้การเรียนรู้ของชุมชนมีอีกมิติหนึ่งคือกระบวนการเรียนรู้

ข้อสำคัญอุปสรรคขณะนี้คือ การศึกษากระแสหลักที่ผ่านมา มีหลักสูตรแกนกลาง มีการบริหารจัดการจากส่วนกลาง จะเห็นว่าระบบการศึกษาไม่ว่าจะเป็นประเทศไทยหรือในโลกนี้ สิ่งที่อยู่ในโรงเรียนจะตกอยู่ภายใต้ว่าทฤษฎีเรื่อง Industrialization เป็นกระบวนการผลิตเชิงอุตสาหกรรม ที่ต้องการได้คนพิมพ์เดียวกัน โดยที่ชุมชนไม่ได้กำหนดทิศทาง อุปสรรคนี้ชุมชนเรียนรู้ได้ ชุมชนต้องมีอิสระที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง หมายความว่า ระบบคิดของคนในชุมชนนั้นต้องไม่เป็นระบบที่ตายตัว ไม่ต้องการสูตรสำเร็จ ปัญหาแต่ละปัญหาไม่ต้องการสูตรสำเร็จ ในการแก้ปัญหา แต่ชุมชนแต่ละชุมชนมีระบบคิดที่อ่อนตัว มีความยืดหยุ่นพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกัน พร้อมทั้งจะมองเห็นประเด็นความต้องการของทุกคนที่จะเรียนรู้หรือแสวงหาความรู้ จะเห็นมุมมองที่มีความยืดหยุ่นกว้างขึ้น การศึกษาของชลบุรีอาจจะต่างกับระยองหรือ

อยู่ชุกก็ได้ แต่ทิศทางไปในทิศทางเดียวกัน คือ พัฒนาคนในชุมชนให้มีชีวิตที่ดีประสบความสำเร็จในการทำงาน

ขณะนี้มีความรู้ใหม่ ๆ เรื่อง การจัดการความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน การเรียนรู้อาจจะเอาการจัดการความรู้ซึ่งพัฒนามาจากภาคธุรกิจมาใช้ก็ได้ ประเด็นสำคัญที่พบคือ คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ แต่ไม่รู้ว่าความรู้ที่มีนั้นมีค่าและมีความหมายต่อการทำงาน เพราะความรู้ที่มีนั้นไม่ได้จบมัธยมศึกษา ไม่ได้มีปริญญา มีความรู้สึกว่าความรู้ที่มีนั้นไม่มีความหมายก็ละทิ้งไป อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่เราละทิ้งภูมิปัญญาเดิม เพราะความรู้ที่มีอยู่ไม่ได้รับการรับรอง เป็นข้อบ่งชี้ว่าคนในสังคมส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับใบประกาศนียบัตรมากกว่าความรู้ที่กำลังจะได้เรียนรู้ อาจจะต้องกลับมาให้ความสนใจกระบวนการเรียนรู้ ความรู้ที่มีอยู่และเอาความรู้มาใช้ประโยชน์เพื่อชุมชนให้มากขึ้น

ดร.ทองอยู่ แก้วไทรสะ :

ภารกิจในการจัดการศึกษาขณะนี้อยู่ในความดูแลของภาครัฐ และเอกชนยังไม่ค่อยไปด้วยกันเท่าไรคล้าย ๆ กับภาครัฐมีความเป็นห่วงเป็นใย มีความรับผิดชอบ มีความเป็นเจ้าของมากเกินไป จนกระทั่งโอกาสที่จะกระจายไปสู่ชุมชน ให้ชุมชนได้ทำในสิ่งที่ ดร.สุมาลี พุดให้ฟัง อยากจะเห็นมาก จะมีโอกาสได้อย่างไรหรือไม่ จะกระตุ้นผู้รับผิดชอบภาครัฐให้ไว้วางใจมากขึ้นจะทำได้หรือไม่ อย่างไร เป็นประเด็นที่น่าคิด

นพ.ชาญชัย ศิลปอวยชัย :

ผมในฐานะที่เป็นคนทำงานในพื้นที่เช่นเดียวกัน ขอพูดในสิ่งที่คิด 2 เรื่อง คือ สถานการณ์ประเทศไทยเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือ

เมืองแห่งการเรียนรู้ และแนวทางที่จะทำต่อไป ผมมองว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องที่ทำกันมานานแล้ว เรามีผู้นำที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคล หรือสถาบัน เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน แผนชุมชน ไม่ว่าจะเป็ภาคีรัฐ เกษตร อสม. สาธารณสุข และระยะหลัง ๆ นี้จะมีเพิ่มขึ้น มี NGO มี ชมรมคลังสมอง มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมเข้ามาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปัญหาสถานการณ์ของเรา คือ ความไม่ต่อเนื่อง การดำเนินการโดยภาครัฐมักจะเป็นการทำตามนโยบายซึ่งเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐมนตรี จะเห็นว่านโยบายก็จะเปลี่ยนไปด้วย

ส่วนผู้นำในการเปลี่ยนแปลงถ้าเป็นภาคเอกชนหรือปัจเจกบุคคล ปัญหาคือขาดการทำงานอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเพราะขาดปัจจัย ขาด การสนับสนุน และที่สำคัญคือขาดองค์ความรู้ในการดำเนินงาน ระยะยาว ถ้าเราจะนำมาปรับใช้เพื่อให้มีความยั่งยืน จนเป็นเมืองหรือชุมชนแห่ง การเรียนรู้ ปัญหาที่เกิดคือความไม่ยั่งยืน ซึ่งเกิดจากหลายเรื่อง คือ

- 1) ความไม่เข้าใจเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตในวงกว้าง จะเห็นว่าหลายท่านเข้าใจว่าการเรียนรู้ต้องไปที่โรงเรียน/มหาวิทยาลัย หรือ การศึกษานอกโรงเรียน ก็จะวนอยู่เช่นนี้ กรณีของชลบุรีก็เริ่มก้าวออกจาก โรงเรียนไปแล้วแต่จะมีสักกี่แห่งในประเทศไทย ส่วนใหญ่จะคิดว่าต้อง อยู่ที่โรงเรียนแม้แต่ผู้เรียนเอง ถ้าเรียนหนังสือจบแล้วก็จะไปหางานทำ ถ้าได้งานทำก็ประสบความสำเร็จ ครอบครัวมีความสุข สร้างความสุขให้ ครอบครัว ถ้าไม่สำเร็จก็ไม่ได้คิดว่าเพราะเรียนไม่ตรงและจะต้องไป เรียนรู้ใหม่ แต่คิดว่าเป็นเรื่องโชค ถ้าไม่มีพวกพ้องก็แสวงหาเส้นสาย เราขาดคนที่มีความเข้าใจและองค์ความรู้ของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่ง ต้องแสวงหากับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงเป็นเรื่องที่ต้องแก้ไข

2) ราชอาณาจักรผู้นำหรือผู้เริ่มต้นในการทำงาน “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” อย่างจริงจัง และระยะยาว เพราะสภาวะเศรษฐกิจที่ดี เราจะเห็นว่าการกระจายรายได้ของประชากรชาติของเราอยู่ในบางกลุ่มเท่านั้น คนต่างจังหวัด/คนทั่ว ๆ ไปไม่มีรายได้มากเพียงพอที่จะมาทำงานเป็นระยะยาวกับส่วนรวม ถ้าจะมีก็ค่อนข้างน้อย

3) ขาดองค์ความรู้ในการดำเนินการให้เกิดชุมชน/เมืองแห่งการเรียนรู้ เพราะจะมีสักกี่คนที่มีโอกาสดี ๆ ได้มาฟัง ดร.สุมาลี ในวันนี้ ผมทำเกี่ยวกับการศึกษามานานมาก แต่เป็นการทำตามความคิด เมื่อผมได้อ่านเอกสารก็คิดว่าน่าจะรู้อย่างนี้มานานแล้ว และมาได้ฟังก็ยิ่งมีความชัดเจนขึ้น ทำอย่างไรจึงจะให้องค์ความรู้เช่นนี้ออกไปสู่คนที่จะเป็นผู้นำได้ ถือเป็นเรื่องสำคัญ เราต้องเริ่มทำตรงนี้ นอกจากนี่ยังขาดการร่วมมือในระยะยาวเพราะคนไทยไม่ค่อยถนัดการทำงานแบบมีส่วนร่วม/แบบหุ้นส่วน ถนัดแต่การทำงานแบบมีผู้ทรงคุณวุฒิ มีผู้ปฏิบัติและมีผู้ช่วยเหลือ ผู้ทรงคุณวุฒิมีหน้าที่ให้คำแนะนำ เสร็จแล้วก็ไป ผู้ปฏิบัติฟังได้ครึ่งไม่ได้ครึ่งก็นำไปปฏิบัติ จะเห็นว่าเราไม่ถนัดกับการมีส่วนร่วม จะเป็นการใช้ขององค์กรใดองค์กรหนึ่งหรือของใครคนใดคนหนึ่ง เสร็จแล้วก็จบไปไม่มีใครมาให้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งก็ต้องสร้างให้ได้ในระยะยาว

ที่สำคัญคนไทยวันนี้ขาดองค์ความรู้ที่จะไปสอนกัน ผู้มีการศึกษาทั้งหลายมักจะอยู่ในเมืองใหญ่หรือเมืองที่เจริญแล้ว หรือถ้าเป็นจังหวัดก็จะเป็นตัวเมืองหรือเป็นที่เจริญแล้ว บ้านนอกจริง ๆ ไม่มีคนมีการศึกษา มากเหมือนกับผู้นำมีจริง เหมือนกับเอาคนรู้น้อยไปสอนคนไม่รู้ และเอาคนรู้ผิด ๆ ไปสอนคนไม่รู้ จึงเกิดเป็นปัญหาตามมาได้เหมือนกัน ในระยะหลัง ๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้า ก็สอนกันไปสมัยก่อน ผ้าตีนจกที่อำเภอคลองขลุงของจังหวัดแพร่จะดังมาก ผืนหนึ่งราคาเป็นแสนก็มี ผืนละหลายหมื่นบาทก็มี ขณะนี้ท่านสามารถไปหาซื้อได้ในราคาผืนละ 200-300 บาท เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอนจนทำกันได้ทั้งบ้านทั้งเมือง

และเมื่อทำแล้วขายไม่ได้ก็เกิดปัญหา ถ้าจะทำให้สำเร็จผมขอเสนอ แนวทางในการดำเนินงาน 3 แนวทาง คือ

1) ต้องดำเนินการให้องค์ความรู้ที่ ดร.สุมาลี ได้พูดในวันนี้ ได้มีโอกาสขยายออกไปในวงกว้าง ไปสู่คนที่คิดว่าจะจะเป็นผู้นำในการดำเนินการได้ ตั้งแต่ปัจเจกบุคคล องค์กร ซึ่งองค์กรภาครัฐผมมองว่าเป็นเรื่องนโยบาย ผมไม่เห็นด้วยกับการไปให้สาธารณสุขจังหวัดแล้วเขาจะทำได้ถ้าไม่มีนโยบายลงมา แต่ที่ทำได้แน่ ๆ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะนี้มี 7,000 กว่าองค์กร ทั้ง อบต. อบจ. เทศบาล ซึ่งจริง ๆ แล้วเขามีความขวนขวายที่จะทำ แต่ขาดองค์ความรู้ ขาดกระบวนการในการทำ ขาดผู้แนะนำ ถ้าผลจากการศึกษาฉบับนี้ได้มีการขยายผลออกไปก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และหลังจากได้ผู้นำในการดำเนินการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือชุมชนเมืองแห่งการเรียนรู้ได้

2) การเริ่มต้นไม่จำเป็นต้องเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ ถ้าเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ เราไปไม่ได้ไม่สำเร็จ เพราะใช้เวลานานและมีศักยภาพจำกัด ถ้าทำได้เรื่องเล็กๆ และไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ถ้าเราสามารถสร้าง concept นี้ได้ก็จะเกิดขึ้นในทุกหัวระแหง

3) ต้องมีองค์กรที่มีองค์ความรู้ให้ หรือต่อยอดทุนให้เขา ถ้าเริ่มต้นโดยปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท เชื่อได้ว่าทำไปได้ระยะหนึ่งก็หมดแรงแล้ว เขาขาดองค์ความรู้ต่อเนื่องที่จะทำได้มากกว่านี้และขาดทุนในการดำเนินการ ซึ่งจะต้องมีองค์กรเข้าไปเสริม

ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ :

ดิฉันเห็นด้วยกับทุกท่านที่อภิปราย และขอชื่นชมสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ให้ทุนสนับสนุน ศ.ดร.สุมาลี สังข์ศรี ได้ศึกษาและนำเสนอผลงานครั้งนี้ ทำให้ดิฉันได้มีโอกาสเรียนรู้และมีข้อเสนอที่อยากให้ ดร.สุมาลี พิจารณาว่าจะเหมาะสมหรือไม่ หลักการ

ที่ท่านบอกว่ายึดหลัก 3 เกลียวพัฒนา ดิฉันคิดว่าเมืองไทยต้อง 5 เกลียว เกลียวแรกคือ คนเป็นตัวตั้ง เราจะเห็นว่าในแผน 8 เริ่มมาชัดเจน แต่ขณะนี้แผน 9 ที่เน้นคนเป็นตัวตั้งจะถูกลืมหรือไม่ และจะโยงไปอีก เกลียวหนึ่งคือ กระบวนการ เพราะต้องมี 5 P คือ People Participation Partnership Process และ Performance

จุดหลักที่ควรจะมีคนเป็นตัวตั้ง ตามมาตรา 22 ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาตินั้นมีความชัดเจนว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด แต่ก็ไปแปลความว่าผู้เรียนคือนักเรียน เพราะฉะนั้นนักเรียนสำคัญที่สุด คนอื่นลดความสำคัญหมด ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะเน้นคน 63 ล้านคนคือผู้เรียน จึงโยง concept การเรียนรู้ตลอดชีวิต (life long learning) คือ จะทำอย่างไรกับคน 63 ล้านคน ถ้าเป็นปัจเจกบุคคลก็สามารถหาความรู้และเรียนรู้ตามธรรมชาติ ตามครรลองโครงสร้างหรือหน่วยบริการที่ให้ แต่ดิฉันคิดว่า People ที่อยู่ยอด top ทำอย่างไรจึงจะเรียนรู้ คนที่มีอำนาจทำอย่างไรจึงจะมีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เหมือนที่ชลบุรี ที่สะท้อนให้เห็นเป็นตัวอย่าง หรือทำอย่างไรจึงจะทำสิ่งที่ นพ.ชาญชัย พูด ความรู้ที่ได้ตรงนี้ไปถูก track กับคนที่มีอำนาจตัดสินใจ/สั่งการถือเป็นช่องทางหนึ่ง แต่อีกช่องทางหนึ่งคือ คนทั่ว ๆ ไปที่จะลุกขึ้นมาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือเป็นผู้กระตุ้นให้สังคมตื่นตัว คิดว่าในโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งแต่เดิมชุมชนเราอาศัยพัฒนากรซึ่งทำหน้าที่เป็น community worker ทำให้ผู้หญิงรวมตัวกันเป็นกลุ่มสตรีเยาวชนรวมตัวกัน ขณะนี้บทบาทของพัฒนากรหายไปแล้ว ประเด็นสิ่งที่เราขาดตรงนี้คือคนที่อยู่ในชุมชนที่จะลุกขึ้นมาเป็น catalyst ดิฉันคิดว่าตัวอย่างของท่านประธานมูลนิธิบัวใหญ่เพื่อการศึกษาท่านได้เล่นบทบาทนี้และอยู่ในฐานะที่มีใจและมีพลังสนับสนุน แต่ทำอย่างไรจึงจะสร้างคนที่สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้ หรือกระตุ้นหรือสร้างความตระหนักได้ โดยไม่ต้องอาศัยมือของข้าราชการเพียงอย่างเดียว

เวลาที่เรามอง “การศึกษาตลอดชีวิต” ซึ่งเป็นหัวใจตามที่ ดร.สุมาลี ได้พูดย้ำตลอดเวลากว่า เรียนรู้เพื่อเรียนรู้ (learning how to learn) ในบริบทสังคมไทย ประเด็นเรื่องตัวคน จากประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้มาตั้งแต่ปี 2542 เราเรียนรู้ว่าคนไทยจะไปติดอยู่กับเรื่องการรับความรู้ คือ ต้องรอรับ ต้องมีคนให้ ขณะเดียวกันพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เน้นการสร้างความรู้ ต้องเกิดความรู้ ในวิถีชีวิตของคนไทย การเกิดความรู้ การสร้างความรู้ ยกตัวอย่าง ภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่เกิดขึ้น ที่สร้างขึ้น สะสมมานาน และเมื่อมีโอกาสที่จะถ่ายทอด เช่น การทอดผ้า ที่ท่านพูดถึง ถ้ามองย้อนในเรื่องการเป็นตัวอย่งที่ดีของการเกิดความรู้หรือสร้างความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ จากสิ่งแวดล้อม จากวัตถุ จากปัจจัยเกื้อหนุนที่เกิดการเรียนรู้ นั้นมีอยู่

เมื่อพูดถึงการเรียนรู้ในระบบการศึกษา การเกิดความรู้ การสร้างความรู้ เป็นการสร้างความทุกขให้กับครู/นักเรียนมาก เพราะการจะสร้างความรู้ก็คือ มีใบงานให้นักศึกษา เมื่อมีใบงานก็จะไปสร้างความรู้ ไปเกิดความรู้ ซึ่งเป็นเพียงเครื่องมือชิ้นเล็ก ๆ ชิ้นหนึ่ง แต่เมื่อเราพูดถึงการสร้างความรู้ การเกิดความรู้ตรงนี้ สิ่งที่เราพูดกันมาก ดิฉันไม่แปลกใจเลยในสหราชอาณาจักรที่บอกแนวทางพัฒนา learning how to learn ของประเทศที่เจริญแล้ว และเป็นนครแห่งการเรียนรู้ คือ การประเมินผล และการค้นคว้าวิจัย ฉะนั้นเมื่อพูดถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ใช่เพียงแค่ learning how to learn ไปอ่าน ไปฟัง หรือไปรับความรู้มา แต่กระบวนการที่จะเกิดความรู้ตรงนี้จะต้องมีข้อมูลข่าวสารที่ทำให้เห็นความแตกต่าง ยกตัวอย่าง การประเมินผล คือ ประเมินเพื่อหาจุดแข็งจุดอ่อน ดูตัวเองว่าขาดอะไร เพราะฉะนั้นในกระบวนการที่ ดร.สุมาลี ได้แนะนำมา จะเห็นได้ชัดว่า การประเมินผลต้องประเมินสถานการณ์/สถานภาพที่มีอยู่ เพื่อหาทั้งจุดอ่อนจุดแข็ง เราจึงจะกำหนดเป้าหมายได้ ต้องความเข้าใจ

concept ที่ถูกต้องของการประเมินผลกับการวิจัย ฉะนั้นการวิจัยกับการเรียนรู้เป็นเรื่องเดียวกัน ถ้าเป็นโครงการสอนและวิจัยเรียนรู้เป็นเรื่องเดียวกัน ตรงนี้เป็น concept ซึ่ง life long education ต้องเข้าไปให้ถูกในเรื่องความคิดของคนไทย ขณะเดียวกันกระบวนการประเมิน กระบวนการวิจัย ต้องทำให้ไม่เป็นเรื่องยาก

กระบวนการเรียนรู้ของคนไทย นอกจากสร้างความรู้ ทำให้ความรู้เกิดขึ้นในตัวเองโดยไม่ต้องรอรับจากใคร learning how to learn ตรงนี้คุณค่าของมันคือ การรู้เท่าทัน เรียนรู้เพื่อรู้เท่าทัน ดิฉันได้ดูรายการคมชัดลึกที่พูดถึงการค้าเสรี เป็นตัวอย่างที่ดี เราไม่ได้อยู่ในวงการเศรษฐกิจ วงการค้าขาย เราอาจจะมองว่าไม่เห็นเกี่ยวกับเรา แต่ฟังแล้วก็จุดประกายขึ้นมาว่า ในศาสตร์ของการเรียนรู้ของคนไทยคงจะต้อง ช่วยกันทำให้ตระหนักถึง “การรู้เท่าทัน” คือ รู้ว่ามันคืออะไร มีผลกระทบต่อเราอย่างไร จะได้มีทางเลือกได้ โดยไม่ต้องรอให้ใครมาบอก การรู้เท่าทันเป็นจุดบอกรัตของกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย จะรู้เท่าทันได้ต้องคิดเป็น คิดวิเคราะห์ได้ คิดเชื่อมโยงได้ คิดเป็นเหตุเป็นผล และนำมาตัดสินใจได้ โดยที่ไม่ตกเป็นเครื่องมือของใคร การรู้เท่าทันโดยเฉพาะในยุคนี้เรารู้เท่าทันรัฐบาลหรือไม่ เรารู้เท่าทันคนที่มีอำนาจเหนือเราหรือไม่ที่จะชักจูงเรา ต้องรู้เท่าทันเพื่อเอาตัวรอด อยากให้ ดร.สุมาลี วิเคราะห์/เจาะลึกว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสาระหรือเทคนิคที่จะเกี่ยวข้องกับคนไทย

ดิฉันมีข้อเสนอสำหรับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กับกรมการศึกษานอกโรงเรียน คือ เมื่อรายงานของ ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ ที่มองภาพประเทศไทยเสร็จ กับข้อเสนอนี้ น่าจะมีการสัมมนาอีกครั้ง เพื่อช่วยกันคิดและนำเสนอให้เป็นรูปธรรม และฝากให้ท่านประธานนำเข้าสู่เวทีที่คนมีอำนาจกับคนที่ตัดสินใจจะได้ทำ

ดร.ทองอยู่ แก้วไทรชะ :

การที่จะเอาไปให้ผู้มีอำนาจ ผู้มีอำนาจถ้าเขาไว้วางใจ ไม่เอาแต่ใจตัวเองก็จะทำให้ทำงานง่ายขึ้น แต่ถ้าผู้มีอำนาจเอาแต่ใจตัวเองไม่ฟังใครมันยากมาก ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ ก็เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของสภาการศึกษา เป็นผู้มีอำนาจคนหนึ่งที่จะต้องผลักดันตรงนี้เข้าไปทำงานเคียงงานกับต่างประเทศมานาน แต่ไม่เคยเชื่อ พูดอะไรก็เป็นของไทยทุกครั้ง

อรุณ อัครปรีดี :

ผมเห็นว่าการเรียนรู้ระบบหนังสือเป็นเรื่องสำคัญ ผมเคยไปประเทศจีน ตำราทางวิชาการราคาเล่มละ 20 บาท ของไทยราคา 200 บาทขึ้นไป เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคที่จะค้นหาแหล่งเรียนรู้ ทำอย่างไรที่จะทำให้ราคาหนังสือต่าง ๆ ไม่ไปอิงกับตลาดมากเกินไป

นายธวัชชัย รัตต์ญูญ :

ผมมองว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นเทศบาล อบต. อบจ. หรือเมืองพัทยา ได้ดำเนินการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งของการเรียนรู้ท้องถิ่นมานานแล้ว เพียงแต่รูปแบบและวิธีการอาจจะไม่ได้เป็นไปตามแนวที่ได้เสนอนี้ ท้องถิ่นมีความพยายามที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ทั้งในด้านการอาชีพ การสาธารณสุข และการศึกษา ซึ่งในการดำเนินการแต่เดิมท้องถิ่นอาจจะเป็นการลองผิดลองถูก บางท้องถิ่นอาจจะยึดติดในเรื่องของรูปแบบ ถ้าวันนี้เรามาคุยกันเรื่องรูปแบบการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้แล้วแต่ท้องถิ่น ความพร้อมและบริบทของท้องถิ่น โดยที่ไม่ยึดติดรูปแบบก็ควรจะสบายใจสำหรับท้องถิ่น ในปัจจุบันท้องถิ่นจัดการศึกษาอยู่แล้ว และได้พยายามที่จะพัฒนา

แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กนักเรียนในระบบอยู่แล้ว ส่วนแหล่งเรียนรู้ในชุมชนนั้นโรงเรียนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้พยายามที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนในระบบและของชุมชนด้วย ถือว่าเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียนกับชุมชน นอกจากนี้ ยังมีเมืองศรีนครจากภายนอกที่ร่วมกันพัฒนาชุมชนเพื่อให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริง ดังนั้น ถ้ารายงานฉบับนี้ได้ออกไปสู่ท้องถิ่นก็จะเป็นแนวทางให้กับชุมชนได้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ผู้นำท้องถิ่นก็คงจะได้พัฒนาไปตามบริบทของสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่แล้ว

นายกุลธร เลิศสุริยะกุล :

ผมได้ยืมท่านผู้นำท้องถิ่นหลายท่านแสดงวิสัยทัศน์ว่าขณะนี้ท้องถิ่นมีศักยภาพ มีความพร้อม ผมก็เกิดความมั่นใจมาก เพราะเป็นปฏิบัติงานอยู่ในระดับปฏิบัติ ผมมีความคิดเห็นอยู่ 2-3 ประเด็น

ประเด็นแรก เราพูดถึงเน้นกันในปีประเด็นการเรียนรู้ ถ้าพิจารณาบริบทของการเรียนรู้ จะเป็นเรื่องของผู้เรียนบวกกับวิธีการเรียน และเป้าหมายในการเรียนซึ่งเป็นประเด็นสำคัญมาก ถ้าเรามองการศึกษาทั้งระบบอาจจะกว้างจนกระทั่งเราหาทิศทางที่จะพัฒนาเรื่องนี้ไม่ได้ ผมคิดว่าในรายงานผลการศึกษาที่ ดร.สุมาลี ได้นำเสนอ ทำให้เราสามารถนำแนวคิดปรัชญาการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาสู่ภาคปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยสะท้อนให้เห็นตัวอย่างกิจกรรมมากมายที่ดำเนินการในอังกฤษ คิดว่าหลายกิจกรรมประเทศไทยทำได้ ผมก็มองย้อนไปถึงเมืองสมุทรปราการที่ผมอยู่ และเปรียบเทียบกับอังกฤษในหลาย ๆ เมืองที่เป็นเมืองอุตสาหกรรม แต่เมืองสมุทรปราการก็ไม่มีคุณลักษณะที่จะเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ในเรื่องที่จะพัฒนาอุตสาหกรรม คนงานสุขภาพไม่ดี และเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ผู้นำแรงงานออกมาเสนอรัฐบาลขอจัด

ตั้งสถาบันพัฒนา สุขภาพและสิ่งแวดล้อมการทำงานของคนงาน เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยยังขาดเรื่องนี้จริง ๆ และในการแก้ปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของกิจกรรมสำเร็จรูปที่เป็นแนวความคิดที่เจ้าของกระทรวง เจ้าของงาน ทำลงไป ขาดกระบวนการ/กลไกที่ ดร.สุมาลี เสนอจริง ๆ นั่นเป็นสิ่งที่ผมคิดว่าเราน่าจะต้องยอมรับ ถ้าจะมองไปให้ชัดอีกว่าทำไมสังคมไทยยังไม่สามารถเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ผมคิดว่ามีอุปสรรค 2-3 เรื่อง คือ

1. เรื่องที่ ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ พูดเป็นเรื่องจริง คือ ระบบการศึกษาเราเน้นการรับจริง ๆ มองถึงคุณภาพโรงเรียน มองที่ครูเก่ง ครูคนไหนสอนเก่งหรือสอนไม่เก่ง ก็ต้องไปเรียนโรงเรียนกวดวิชาที่มีครูสอนเก่ง ๆ เพราะต้องการได้รับมาก ๆ และสอบได้คะแนนดี ๆ ได้รับวุฒิบัตร ไม่ได้มองว่าการเรียนเป็นการแสวงหาความรู้ที่จะนำความรู้ไปใช้เพื่อประโยชน์ในชีวิตมากนัก นั่นคือ ความล้มเหลวอันดับแรกที่เราคงโทษใครไม่ได้ เป็นเรื่องของระบบทั้งระบบ อีกทั้งกลไกที่ใหญ่มาก ซึ่งต้องแก้ไขกันอีกมาก

2. กลไกการพัฒนา เราจะมี ความเชื่อว่าประชาชนและชุมชนยังไม่ค่อยมีความคิดเป็นของตนเองเท่าใดนัก จึงมักจะมีรูปแบบการพัฒนาที่ค่อนข้างสำเร็จรูป จะเห็นจากทุกกระทรวง ทบวง กรม จะเป็นโครงการที่จัดสรรลงไป และมีเป้าหมาย มีกลไก มีงบประมาณชัดเจน ทำให้กลไกทั้งระบบที่ไปสู่ประชาชนขาดความคิดสร้างสรรค์ ขาดกระบวนการที่จะคิดรูปแบบการพัฒนาที่ออกมาในลักษณะของการพึ่งตนเอง ซึ่งถือเป็น process การเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่และสำคัญมาก หรือแม้แต่การทำแผนชุมชน เป้าหมายคือต้องการให้มีเอกสารแผน โดยมองข้ามกลไกที่จะให้ประชาชนมีความตระหนัก มีความเข้าใจ และสามารถที่จะจัด ทำแผนได้ แต่ส่วนใหญ่เมื่อลงไปทำงานเป้าหมายก็อยากได้แผนมองเป็นการศึกษา/การเรียนรู้เป็นผลผลิตในเชิงเป็นตัวเนื้อหา/เอกสาร/โครงการมากกว่าที่จะเป็นการพัฒนาตัวประชาชน

ผมมีข้อเสนอว่า การสร้างสังคมการเรียนรู้ถ้ามองในภาพรวม โดยเริ่มจากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่ เช่น การสร้างบุคคล/ประชาชน ส่วนใหญ่ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เป็นหน้าที่ของทุก sector ตั้งแต่ระบบโรงเรียนที่จะต้องปรับกระบวนการ ที่จะเน้นวิธีการตามที่ ดร.สุมาลี ได้นำเสนอ เรียนรู้วิธีที่จะเรียนรู้ให้มากกว่าที่จะรับ บุคคลในครอบครัว/พ่อแม่ก็ต้องสร้างบรรยากาศในครอบครัวด้วย ไม่จำเป็นว่าพ่อแม่จะต้องสามารถสอนเนื้อหาให้ลูกได้ แต่ต้องทำหน้าที่ส่งเสริม ทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรที่จะให้ลูกหลานเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ให้ได้ เราพูดถึงองค์กรแห่งการเรียนรู้กันมาก แต่ผู้บริหารที่เผด็จการก็มีเต็มบ้านเต็มเมือง ไปหมด ซึ่งองค์กรการเรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญ รวมทั้งสถาบัน/สถานประกอบการ ทุกส่วนของสังคมผมคิดว่าต้องสร้างบรรยากาศให้เป็นองค์กรการเรียนรู้ให้ได้ นอกจากนั้นในระดับชุมชน ที่ ดร.ชัยยศ บอกว่าชุมชนมีหลายระดับ ชุมชนในโรงงานอุตสาหกรรม บางโรงงานมีพนักงาน 4,000-5,000 คน อาจจะใหญ่กว่าหมู่บ้าน ชุมชนลักษณะนี้จะทำอย่างไร ซึ่งก็คงจะต้องมีบริบทในการส่งเสริมให้คนในชุมชนเหล่านี้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในระดับหมู่บ้านและตำบล เพราะฉะนั้นถ้ามองโครงสร้างในเชิงที่มีตัวประชาชนอยู่ เรามองได้ตั้งแต่ ตัวปัจเจกจนถึงครอบครัว องค์กร และชุมชน ถ้ามองในการสร้างสังคมการเรียนรู้ในเชิงที่จะเป็นองค์ประกอบสำคัญ ถ้าจะให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ขอเสนอองค์ประกอบเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ 4 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 ต้องช่วยกันสร้างให้ประชาชนคนไทยเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ให้ได้ วิธีการดังที่ได้กล่าวแล้ว

องค์ประกอบที่ 2 เนื่องจากเรามีปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสังคม เราไม่สามารถที่จะมีแหล่งเรียนรู้ที่กระจายออกไปอย่างทั่วถึงให้กับประชาชนได้ คนในสังคมเมืองมีแหล่งการเรียนรู้มากมายไปทุกถนน ทุกซอยก็มีร้านหนังสือ มีที่จัดนิทรรศการ มีองค์ความรู้มากมาย

ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เพราะฉะนั้นในสังคมที่ขาดแคลนเราต้องสร้างแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้จากฐานองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย และเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถนำองค์ความรู้จากภายนอกเข้าไปซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่มีความทันสมัย เทคนิควิชาการใหม่ ๆ ที่ชาวบ้านไม่สามารถจะรับจากที่ใด ๆ ได้ เช่น ขยายให้มี ห้างสมุดในระดับชุมชน มีอินเทอร์เน็ตชุมชนก็สามารถที่จะทำได้

องค์ประกอบที่ 3 ประเทศไทยยังขาดองค์ความรู้อยู่มาก องค์ความรู้หลายอย่างเราจะต้องเรียนรู้จากวัฒนธรรมต่างชาติ องค์ความรู้ใหม่เราไม่ได้สร้างขึ้นที่เป็นของเราเอง เราจะตามกระแสตลอดเวลาหรือแม้แต่องค์ความรู้ที่มีอยู่แล้วในชุมชนท้องถิ่นที่มีปราชญ์ชาวบ้านซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาพยายามทำมากมาย มีการถอดบทเรียนของชาวบ้าน 1 คนเพื่อไปถ่ายทอดกับชาวบ้านเป็นร้อยเป็นพันชุมชน สิ่งเหล่านี้ก็ยังไม่เพียงพอ องค์ความรู้ที่ดี ๆ มากมายไม่สามารถที่จะเข้าถึงคนที่ขาดแคลน ในขณะที่ หมู่บ้านหนึ่งประสบความสำเร็จในการทำอาชีพหนึ่ง แต่อีกหลายหมู่บ้านที่มีอาชีพเดียวกันกลับล้มเหลว สิ่งเหล่านี้ยังเป็นกลไกที่ขาดอยู่มาก

องค์ประกอบที่ 4 ผมคิดว่าเป็นเรื่องใหม่ที่ ดร.ชัยยศ ได้พูดพาดพิงซึ่งขณะนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำลังให้ความสำคัญมากคือ การจัดการความรู้ ซึ่งจะรวมถึงเทคนิคกลไก กระบวนการถ่ายทอดความรู้ การที่จะเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การที่จะนำคนที่ไม่รู้มาหาคนที่รู้เป็นระบบการจัดการทั้งระบบ ซึ่งผู้จัดการความรู้ไม่จำเป็นต้องรู้สิ่งเหล่านั้น เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายองค์กรสามารถที่จะเป็นนักจัดการความรู้ได้ เพราะมีทรัพยากรจำนวนมาก

ถ้าหากเรามองการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นภาพรวม ถ้าสามารถที่จะทำองค์ประกอบ 4 ตัวที่เป็นหลักสำคัญนี้ได้ หน่วยงานทุกหน่วยงาน

จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลักเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวง เกษตร กระทรวงเกษตรมีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีอีกมากมาย ก็ต้องตรวจสอบว่ากระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยียังเป็นการถ่ายทอดแบบที่ ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ กล่าวไว้หรือไม่ ถ้ายังเป็นเช่นนั้นก็ไม่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ถูกต้องตามปรัชญาของเรา ชาวบ้านก็น่าที่จะเข้ามา มีส่วนกับ appropriate technology ต่าง ๆ ที่จะเข้ามาสะท้อนปัญหา เข้ามาร่วมถกกันว่าเราจะใช้เทคโนโลยีอะไรในการแก้ปัญหาทางการเกษตร เจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรจะเป็นเจ้าหน้าที่เพื่อจัดการความรู้ จะต้องมีการปรึกษาของกระบวนการเรียนรู้ หรือองค์กรอื่น ๆ ที่มีแหล่งอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทางด้านวัฒนธรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงแรงงานมีทรัพยากรการเรียนรู้จำนวนมาก ทรัพยากรเหล่านี้ถ้าเข้ามาสู่ระบบแนวความคิดปรัชญาตามรายงานการศึกษาของ ดร.สุมาลี เสนอ ซึ่งทรัพยากรหรือทรัพยากรมีจำนวนมาก ถ้าเราจัดการให้ดีแล้ว สังคมไทยก็จะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ไม่ยาก

นายคำณ นฤเชิด :

ผมอ่านเอกสารหลายรอบ แล้วผมก็ถามตัวเองว่า ตลอดเวลาที่ทำงานให้กับบ้านเมือง เราก็ก้าวมาหมดแล้ว ที่ทำกันมาโดยเฉพาะใน ส่วนภูมิภาค/ท้องถิ่น เราทำแบบไม่มีระบบ ซึ่ง ดร.สุมาลี ถามเขาก็บอกว่าไม่รู้ แต่ถ้าได้อธิบายให้เขาฟังว่าสิ่งเหล่านี้เราทำมานานแล้ว ทำมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย เป็นต้น ถ้าการสัมมนาวันนี้ยอมรับเอกสาร รายงานฉบับนี้เป็นเบื้องต้น รวมทั้งความคิดเห็นของบรรดาท่านผู้รู้ทั้งหลายที่ให้ข้อคิดในวันนี้ ผมฟังเหมือนว่าจะไม่มีความเห็นที่ไม่เห็นด้วย เพียงแต่ถ้ายังขาดอะไรก็เติมเข้าไป ส่วนใครจะเป็นผู้เติม จะเป็น ดร.สุมาลี หรือ สกศ. ก็เติมเข้าไป ผมก็คิดว่าน่าจะได้ข้อยุติว่ารายงานฉบับนี้ใช้ได้ ถ้าเป็นอย่างนี้ ผมอยากจะเห็นในทางปฏิบัติ บ้านเมืองเราหลายเวทีไม่

ว่าจะป็นระดับบน ระดับล่าง หรือระดับวาระแห่งชาติ หลังจากประชุม สัมมนาเสร็จแล้วมักจะหายไป เอกสารก็จะไปเก็บไว้ที่บ้านหรือที่ทำงาน

เจ้าภาพระดับชาติ ควรเป็นหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษาซึ่งเป็นเสนาธิการของรัฐบาลในด้านการศึกษา หลังจาก ดำเนินการเรื่องนี้เสร็จแล้วก็เผยแพร่ต่อไปยังหน่วยงานนโยบายและปฏิบัติ ไปยังกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้อง ในระบบการศึกษาสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงศึกษาธิการ กับกระทรวงมหาดไทย

ในกระทรวงมหาดไทยมีกรมการพัฒนาชุมชน หลายท่านพูด ถึงการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชนตั้งมาตั้งแต่ปี 2505 ท่านบอกว่า บทบาทของพัฒนาการหายไปไหน ขณะนี้กรมการปกครองกำลังอยู่ใน ระหว่างการขออัตราปลัดอำเภอประจำตำบล ย้อนเข้ายุคโน้นเราเคยมี ปลัดตำบล ตรงนี้ผมว่าเราต้องใช้อย่างน้อยระดับชาติ อย่างน้อยมี การศึกษานอกโรงเรียน ถ้าท่านตั้งแห่งใหม่ ผมอยากเสนอเป็น กศต. เพราะเป็นการศึกษานอกโรงเรียนแคบไป ต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิต บวกกับกรมการพัฒนาชุมชนซึ่งมีหน้าที่โดยตรง หลักของการพัฒนา ชุมชนชัดเจนที่สุด คือ พัฒนาคนเพื่อให้ช่วยเหลือตนเอง ผมจะแตะเรื่อง นโยบายนิดหน่อยว่ามันขัดกับหลักพัฒนาชุมชนโดยสิ้นเชิง คือ เจ้าภาพ ระดับบน นอกจากนั้นก็มีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องอาจจะป็นกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นส่วนราชการหนึ่งอยู่ที่ หัวเมือง ส่วนระดับท้องถิ่นหรือจังหวัดนั้น นอกจากส่วนราชการใน ภูมิภาคของเจ้าภาพระดับบนตามสายงานแล้ว ผมอยากเห็นองค์กร ส่วนท้องถิ่นซึ่งขณะนี้คงไม่มีท่านผู้ใดปฏิเสธว่า แม้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นจะถูกกีดกันไม่ให้ โต้ก็ตาม แต่ก็กันไม่ได้ อำนาจหน้าที่มากขึ้น งบประมาณก็มากขึ้น ในปีงบประมาณ 48 รัฐบาลจัดสรรให้ 23.5 % ใน ปีงบประมาณ 49 จะต้องจัดสรรให้ 35 % ผมได้ข่าวว่าเขาจะจัดสรรไม่ ได้ด้วยเหตุผลสารพัด ถ้าจัดสรรไม่ได้ต้องไปแก้กฎหมาย เสียส่วนมาก

เด็ดขาดก็คงแก้ได้ ในเอกสารเสนอว่าองค์กรทั้งหลายจะใหญ่หรือเล็กก็ได้
 อบต. กรรมการหมู่บ้าน อบจ. เทศบาล เป็นต้น ถ้าเป็นระดับจังหวัด
 หรือท้องถิ่นก็ควรจะเป็นอย่างนั้น หาเจ้าภาพ ควรจะเป็นเจ้าภาพร่วมซึ่ง
 ต้องมีลักษณะเป็นหุ้นส่วนถึงจะสำเร็จ ไม่ใช่ว่าอยากจะเป็นเจ้าภาพ
 คนเดียวบอกว่าเก่งนักก็ทำคนเดียวก็จบ ลักษณะเช่นนี้จะทำอย่างไรจึง
 จะขจัดทัศนคติเก่า ๆ สิ่งที่จะล้มไม่ได้คือภาคประชาชน/องค์กรเอกชน
 ซึ่งระดับล่างในพื้นที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ถ้าจะพูดถึง 3 เกล็ดของ
 ดร.สุมาลี ผมเรียกว่า 3 ประสานระดับชาติ จะมีกรมส่งเสริมการ
 ปกครองท้องถิ่นกำกับดูแล ข้าราชการบริหารส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ
 สังกัดกระทรวงมหาดไทย แล้วก็มีระดับจังหวัดและมีภาคเอกชน จึงเป็น
 3 ประสาน

การเมืองมีหลายระดับ ทั้งระดับชาติ ระดับท้องถิ่น การเมืองมี
 อย่างน้อย 2 ระบบด้วยกัน การเมืองในสมภาคกับการเมืองนอกสภาหรือ
 การเมืองภาคประชาชน ถ้าการเมืองระดับอื่นที่เราเห็นว่าไม่อาจไป
 ดำเนินได้ แทรกแซงเพื่อให้เกิดความเสียหายไม่พัฒนาที่ควร เราก็
 ผลักดันด้านการเมืองส่วนท้องถิ่น การเมืองภาคประชาชนผมก็คิดว่าคง
 จะไปได้ ที่สำคัญที่สุดคือนโยบายรัฐบาล แนนอนรัฐบาลปฏิเสธเรื่องนี้
 ไม่ได้อย่างเด็ดขาด เพราะรัฐธรรมนูญกำหนดว่าเป็นนโยบายพื้นฐาน
 แห่งรัฐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดไว้ชัดเจน รวม
 ทั้งกฎหมายลูกทั้งหลายปฏิเสธไม่ได้ แต่รัฐบาลก็บอกอยู่เสมอว่า
 รัฐบาลก็มีนโยบายหลายเรื่อง ท่านบอกว่าทำเรื่องที่ทำมาก่อน เรื่อง
 นี้ต้องเอาไว้ก่อน เป็นต้น อย่างไรก็ตามเราสามารถที่จะดำเนินการ
 ผลักดันเรื่องนี้ได้ นโยบายจะมีหลายระดับ อาจจะเป็นนโยบายแห่งรัฐ
 นโยบายของกระทรวง นโยบายของกรม แม้แต่องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น
 ท่านนายกองค์การฯ ก็มีนโยบายของส่วนท้องถิ่นของตัวเองได้ ไม่มี
 อะไรขัดแย้งเลย ผมขอสรุปว่า ขอให้หน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพอธิบาย

แจกลงไปว่าจังหวัด/อำเภอ/ท้องถิ่น ใครจะเป็นเจ้าภาพกันอย่างไร แล้วจะประสานงานกันเมื่อใดและอย่างไร

ปัจจัยของความสำเร็จ ปัจจัยที่ 1 ต้องมี 3 ประสาน รวมทั้ง 3 เกลียวพัฒนาของ ดร.สุมาลี ปัจจัยที่ 2 คือ แผน ถ้าแผนดีและเป็นแผนของชาวบ้านจริง ๆ จะเปลี่ยนก็รัฐบาล จะเปลี่ยนผู้บริหารก็คน จะเปลี่ยนผู้ว่าราชการจังหวัดก็คน แผนนั้นก็ตั้งอยู่ แต่ที่ผ่านมาเป็นแผนของคน ไม่ใช่แผนขององค์กร เพราะฉะนั้นคนไปแผนไปด้วย แต่เรียกชื่อให้โก้ว่า แผนของกระทรวงศึกษาธิการ แผนของจังหวัด แท้ที่จริงแล้วเป็นแผนของผู้บริหาร ลักษณะของสังคมไทยโดยเฉพาะลักษณะระบบราชการไทย คนเข้ามาใหม่ไม่เอาด้วย ก็ทำให้ขาดการต่อเนื่องอย่างที นพ.ชาญชัย พุด ปัจจัยที่ 3 คือ implement เมื่อทำแผนเสร็จแล้วปัญหาคือการปฏิบัติตามแผนหรือการบริหารจัดการ

ดร.ทองอยู่ แก้วไทรฮะ :

ผมเคารพท่านมาตลอดและไม่เคยเปลี่ยน ความคิดที่ท่านเสนอเห็นชัดเจน ผมจะนำความคิดนี้หารือกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาว่าจะทำอย่างไร จึงจะผลักดันออกไปสู่การปฏิบัติ ข้อคิดของท่านทั้งหมดผมว่ามีทางที่จะทำได้

รศ.ดร.सनานจิตร สุนทรทรัพย์ :

ดิฉันเห็นว่างานวิจัยชิ้นนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ดี และไม่หวังว่าจะต้องสมบูรณ์ เพราะงานวิจัยทุกชิ้นเป็นสิ่งที่กระตุ้นความคิดมากกว่า ดิฉันสนใจในเรื่องการนำไปใช้ ตอนแรกที่มีการนำเสนอก็ยังกังวลในเรื่องของความเป็นไปได้ เพราะในระดับปัจเจกบุคคลที่ทรงพลังยังเหมือนกับว่าไม่กล้ามองเท่าใดนัก เมื่อท่านประธานมูลนิธิบัวใหญ่เพื่อการศึกษาเล่า

ให้ฟังว่าท่านทำอะไรบ้าง ก็เห็นว่าคงจะเริ่มต้นได้ ดิฉันมองในแง่ที่ว่า ถ้าเราจะเริ่มเรื่องนี้ให้เร็วที่สุดน่าจะกระตุ้นให้เริ่มได้ในทุกระดับ นั่นคือ บัณฑิตบุคคล ถ้ามีและเห็นตัวตนอยู่คือ กระตุ้นให้เกิด ในส่วนที่เป็น ระดับที่สูงกว่าบุคคล มองว่าหลักการควรจะเป็นว่าเริ่มจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว ตอนที่ลงไปทำวิจัย ดิฉันเห็นกลุ่มชาวบ้านจะเป็นกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มสตรี เป็นกลุ่มที่แข็งมากในหลายพื้นที่ แต่เวลาที่เรทำอะไร เราจะไม่มีใครให้ความสนใจกับเขา ในส่วนขององค์กรท้องถิ่นดิฉันมองว่าเป็น ความหวังในการพัฒนา เพราะฉะนั้นยังมองว่า ถ้าเราสามารถกระตุ้น ทุกกลุ่มให้เริ่มทันที ก็น่าที่จะทำ แต่ดิฉันติดใจอยู่ 2 ประเด็น

ประเด็นหนึ่งคือ งานวิจัยพูดถึง “การพัฒนาชุมชน เมืองแห่ง การเรียนรู้สำหรับสังคมไทย” แล้วมีผู้ที่ได้ระบุว่า ทางอังกฤษไปให้ความสนใจกับเรื่องของเศรษฐกิจ ดิฉันมองว่าเรื่องนี้ถ้าเราเริ่มได้จริง เราน่าจะ สนใจในสิ่งที่ปัญหาสำคัญของสังคมไทย ตอนที่ไปร่วมในการวางแผน พัฒนาเด็กและเยาวชน ได้มีผู้นำเสนอที่เป็น NGO บอกว่าเขาไม่ได้หวัง เรื่องการพัฒนาอะไรมากมาย ที่เรามาเขียนเป็นจุดประสงค์ยาว เขามอง ว่าเด็กไทยกับเยาวชนไทยถ้าจะพัฒนาขอแค่ 3 เรื่อง คือ 1) รอดพ้นจาก การเป็นเหยื่อ 2) เมื่อเขาหลุดจากการเป็นเหยื่อแล้วให้เขาพึ่งตนเองได้ และ 3) เมื่อพึ่งตนเองได้ขอให้อยู่ช่วยเหลือสังคม ซึ่งถ้าการสื่อสาร เราสามารถ สื่อสารให้ง่ายในลักษณะนี้ได้ คนจะเข้าใจและเห็นชัดเจน แล้วใครที่ สามารถทำตรงไหนได้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของตนเองก็ไปทำ

ดิฉันมองว่าถ้าจะหวังอีกจุดหนึ่ง คือคำว่า “พี่เลี้ยง” ในสังคมไทย เพราะพี่เลี้ยงของสังคมไทย คือ งดปากเด็กขึ้นแล้วป้อนอาหารใส่ปาก ดิฉันไม่อยากจะเห็นภาพนี้ เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะป้อนใครใดก็ตามที่จะ ทำหน้าที่พี่เลี้ยง มีหน้าที่แรกคือ การขายความคิด หน้าที่ในการขาย ความคิดนี้ไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่แค่พิมพ์เอกสารฉบับหนึ่งแล้วเผยแพร่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มีสื่อมากมาย หนังสือพิมพ์ซึ่งแต่

ก่อนดิฉันไม่ค่อยมีศรัทธา เดี่ยวนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทมาก หลายฉบับกลายเป็นเอกสารที่ให้ความรู้กับชุมชน ถ้าเราเผยแพร่ผ่านทุกสื่อ เราก็จะกระจายความคิดนี้ได้รวดเร็วมาก ก็จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความสนใจ ถ้าเราจะช่วย ขอให้ช่วยเฉพาะในส่วนที่เราช่วยตนเองไม่ได้ ในการประเมินผล ดิฉันเห็นด้วยว่าถ้าเราทำเรื่องนี้ขึ้นมาให้ติดตามผลคู่ขนานกันไปเลย ถ้าถามว่าติดตามหาอะไร เราติดตามหาจุดที่จะเป็นแกนในการพัฒนา เพราะฉะนั้นถ้าเราเจอปัจเจกบุคคลที่ทำได้อย่างดี ขอเขาเป็นเครือข่าย แต่ก่อนทำงานจะบอกกับคนที่ทำงานด้วยว่า ภายใน 6 เดือนให้เขาบอกให้ได้ว่าใครคือมือซ้าย มือขวาของเขา เพราะฉะนั้นถ้าเราใช้ระบบแบบนี้ ไม่น่าจะใช้เวลานานที่จะกระจายคนที่สามารถทำเรื่องนี้ได้ไปให้กว้างขวาง

รศ.วิชัย ฤกษ์สุริหัต :

ผมขอชื่นชมกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และ ศ.ดร.สุมาลี สังข์ศรี ที่นำเสนอเรื่องเหล่านี้ ซึ่งทุกท่านคิดว่าเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ แต่ไม่อยากจะชื่นชมมันอยู่เพียงในห้องนี้ หรืออยู่เพียงคนในกลุ่มที่เรากำลังนั่งคุยกัน ไม่อยากจะชื่นชมมันออกไปในระยะแค่ 1 สัปดาห์ หรือ 2 สัปดาห์ อยากเห็นความชื่นชมที่เป็นการต่อเนื่องตลอดไป สิ่งสำคัญมีท่านผู้มีเกียรติหลายท่านได้นำเสนอ คือ ทำอย่างไรให้สิ่งที่เป็แนวความคิดอยู่ในเอกสารนี้ออกมาเป็นความจริง คำถามที่เราตั้งคำถามกันอยู่และพยายามที่จะหา คำตอบ ความยั่งยืนในสิ่งที่เรากำลังคิดกันอยู่ว่ามีประโยชน์จะทำได้อย่างไร เมื่อสักครู่นี้ ท่านผู้เกียรติได้แสดงความคิดเห็นว่ายังขาดปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ทั้งคน เงิน ผมอยากจะนำเสนอสิ่งที่น่าจะเอาความคิดนี้ไป สู่ความเป็นจริง สิ่งที่เราเห็นตรงกันคือต้องมีเจ้าภาพ สำนักงานเลขาธิการต้องเป็นเจ้าภาพ แต่การเป็นเจ้าภาพจะอยู่ในวงแคบถ้าหากไม่มีการกระจายออกไป สิ่งที่ผม

มองคือต้องสร้างเครือข่าย สร้างความยั่งยืน จะสร้างได้อย่างไรคงต้องดำเนินการเป็นขั้นเป็นตอน

ผมขอเสนอให้ สกศ. เป็นเจ้าภาพ ซึ่งจะต้องมีการนำเสนอไปยังผู้ที่มีความสนใจ เป็นไปได้หรือไม่ที่ สกศ. จะออกหนังสือเชิญชวนไปตามจังหวัดต่าง ๆ หรือผู้ที่สนใจ และขอให้เสนอชื่อเข้ามาให้ สกศ. คัดเลือก ในปีแรกสมมติว่าจังหวัดละ 2 คน จะได้ 100 กว่าคน แล้วให้ ดร.สุมาลี บ่มเพาะแนวคิดเหล่านี้ให้ซาบซึ้ง เพื่อให้คนเหล่านี้ออกไปพูดคุยกับผู้บริหารในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายก อบต. อบจ. ได้เข้าไปพูดคุยไปคุย และนำเสนอแนวคิดนี้ในวงกว้าง ตรงนี้เราสร้างเครือข่ายได้แล้ว ไม่ใช่ทำปีเดียว เราต้องทำต่อไปปีละรุ่น ซึ่งคิดว่าในเวลา 5 ปีท่านจะมีเครือข่ายมากมาย

สิ่งที่อยากจะทำ ผูก ดร.สุมาลี คือ เมื่อบ่มเพาะควรจะให้เขาสร้างโครงการนำร่องในความคิดของเขา ในจังหวัดของเขา ที่กำหนดไว้ น่าจะมี 2 คน เพื่อเขาจะได้ช่วยกันและชักชวนพรรคพวกในจังหวัดเข้ามาช่วยในแนวความคิดเดียวกัน เห็นเด่นชัดว่า ศ.ดร.สุมาลี ได้รับความชื่นชมเป็นเวลายาวนานและตลอดไป ขณะเดียวกัน สกศ. ก็ได้รับความชื่นชมมากเพราะสามารถผลักดันให้เป็นไปตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ เมื่อมีเครือข่ายเหล่านี้แล้ว คนเหล่านี้จะรู้ซึ่งทุกสิ่งทุกอย่าง จะด้วยวิธีการจัดสัมมนา/อบรม โดยการให้เขาสร้างโครงการนำร่อง แล้ว สกศ. สนับสนุนโครงการนำร่องนั้น และนำเสนอต่อผู้ที่มีอำนาจหรือผู้ที่มีพลังในจังหวัด เพื่อให้มีส่วนร่วม หรือจะเรียกว่าหุ้นส่วนก็แล้วแต่ จะเห็นว่าโครงการนำจะเดินได้ ซึ่งต้องใช้พลังอย่างมาก สกศ. ก็คงไม่ปฏิเสธในการที่จะผลักดันให้เกิดตรงนี้ ผู้ที่มาเป็นแกนขาเป็นเครือข่ายปีละร้อยกว่าคน ผม คิดว่าภายใน 2 ปี ท่านได้ 300 คน จังหวัดละ 4 คนน่าจะทำอะไรได้มาก และโครงการใน 2 ปีน่าจะเกิดขึ้นอย่างน้อย 30 โครงการ คิดแค่ครึ่งหนึ่ง หรือ 40% นั่นคือสิ่งที่ สกศ. ทำความสำเร็จในเรื่องของ

การศึกษาตลอดชีวิตได้อย่างเห็นชัด เพราะฉะนั้นในเรื่องของเครือข่ายได้แก้ปัญหาโดยวิธีเหล่านี้ น่าจะเป็นที่ยอมรับได้

ในด้านความยั่งยืน เมื่อเราบ่มเพาะคนขึ้นมาปีละร้อยกว่าคนในเวลา 5 ปี จะเกิดความต่อเนื่องตลอดเวลา ไม่ว่าใครจะไปไหน จะออกจากราชการ หรือแม้แต่ผู้ที่อยู่เอกชนก็สามารถมาเป็นตัวแทนหรือ เข้ามาเป็นผู้ริเริ่ม เพราะฉะนั้นเอกสารที่ ดร.สุมาลี ได้ให้ไว้ เป็นยุทธศาสตร์ พูดถึงการกำหนดนโยบาย การรณรงค์ คำถามเกิดขึ้นว่าใครเป็นคนทำ ผู้ริเริ่มจะเป็นคนทำ เป็นมือของ สกศ. ซึ่ง สกศ.ก็ต้องสนับสนุนเขา ฉะนั้นภาวะของคนทำงาน ถ้าหากมองช่วงอายุจะเห็นชัดว่า คนอายุ 10-25 ปี จะแสวงหาความรู้ หลังจากนั้น ก็แสวงหาครอบครัว แสวงหาสิ่งที่ตนเองต้องการ คือ ต้องการเงินเดือนมาก ต้องการรถ ต้องการบ้าน ต้องการแต่งงาน นี่คือภาวะของบุคคลปกติ เมื่อมีหน้าที่การงานเจริญเติบโตก็อยากให้คนรู้จัก อยากให้เป็นที่ยอมรับ บุคคลที่มาเป็นผู้ริเริ่มไม่ได้ค่าจ้าง แต่ได้รับการยอมรับ ซึ่ง สกศ. ต้องให้เกียรติเขาจะโดยวิธีการแต่งตั้งหรือโดยวิธีการประกาศก็ได้ เพราะมีบุคคลหลายคนที่จะทำงานโดยไม่ได้หวังเงินแต่หวังชื่อเสียงที่เขาได้มีส่วนร่วมในการสร้างสังคมให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ผมเชื่อว่าบุคคลเหล่านั้นยินดีเข้ามาเป็นผู้ริเริ่ม และถ่ายทอดเจตนารมณ์ไปสู่ผู้บริหารระดับท้องถิ่น และผู้บริหารระดับท้องถิ่นเชื่อว่าสามารถที่จะนำสิ่งเหล่านี้ได้เพราะทุกคนเห็นชอบว่ามันดี สำหรับผมมีกำหนดการที่จะพบกับผู้ว่าราชการจังหวัด พิษณุโลก ผมก็จะนำเสนอ ในเรื่องนี้เพื่อดูว่าแนวคิดของผู้บริหารระดับจังหวัดจะเป็นอย่างไร และผมจะเรียนท่านประธานให้ทราบต่อไป

นายทรงสวัสดิ์ ทิพย์คงคา :

ผมอดไม่ได้ที่จะชื่นชมทั้ง ศ.ดร.สุมาลี สังข์ศรี และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ได้ดำเนินการเรื่องนี้และเห็นว่าเป็นประโยชน์

มาก ผมมองว่าการที่จะทำให้ชุมชนหรือเมืองเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย สถานศึกษาต่าง ๆ หรือหน่วยงานที่จัดเป็นระบบคงจะต้องมีหน้าที่เป็นหลัก หนีไม่พ้นและพยายามที่จะสนับสนุนให้เกิดชุมชนหรือเมืองเป็นแหล่งการเรียนรู้ ผมเห็นด้วยกับ ดร.ชัยยศ อิมสุววรรณ ที่ว่าไม่แบ่งเป็นการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย คือ ต้องทำทั้งหมดเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของอาชีวศึกษาที่ สอศ. จะทำเฉพาะในระบบ ถ้ามองที่เป็นรูปธรรมจริง ๆ จะมีวิทยาลัยสารพัดช่าง ดูเหมือนว่าเป็นการศึกษานอกโรงเรียน แต่จริง ๆ แล้วไม่ใช่ยังตั้งอยู่ในโรงเรียน มีบางครั้งเท่านั้นที่ออกไป แต่ขณะนี้ แนวโน้มผมจะใช้คำว่า ลูกค้าเป็นตัวตั้ง อาชีวะต้องเปลี่ยนแปลง เพราะตอนนี้นักเรียนที่จบ ม.3 กับ ม.6 ในช่วงนี้มีลดลง อาจจะไปเรียนที่ไหนไม่รู้ แต่ว่าเราต้องไปเริ่มกับคนที่ทำงานอยู่ ไปเพิ่มคุณวุฒิให้เขา ซึ่งแต่เดิมเรามีเฉพาะการฝึกอบรมเท่านั้น ซึ่งกรมพัฒนาฝีมือแรงงานทำอยู่ แต่จริง ๆ แล้วต้องไปให้การศึกษาด้วย อาชีวศึกษาต้องเข้าไปทำ เพราะฉะนั้นลูกค้าเปลี่ยนเป็นกลุ่มใหม่แล้ว และในที่สุดก็มองว่าอาชีวศึกษาต้องหาวิธีการที่จะจัดการเรียนรู้ทางอาชีพให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต ประเด็นนี้ผมมองว่าหน่วยงานหรือสถาบันที่จัดการศึกษาต้องเป็นหลักหนึ่งที่จะทำให้ชุมชนหรือเมืองเป็นแหล่งการเรียนรู้ “การศึกษาตลอดชีวิต”

ประเด็นที่ 2 ผมมองว่าที่สำคัญจะมี 3-4 คำ คือ การประสานความร่วมมือ การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ความเชื่อมโยงและการต่อเนื่อง ทำอย่างไรจะเกิดได้จริง เพราะแต่ละหน่วยงานโดยเฉพาะหน่วยจัดการศึกษาอาจจะมีกระทรวงอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การให้ความรู้ การฝึกอบรมต่าง ๆ เมื่อลงไปในพื้นที่แล้ว บางครั้งกลุ่มเป้าหมายกลุ่มเดียวกัน ทำอย่างไรจะไปสัมพันธ์กันได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำมาแล้ว ในที่สุดก็เกิดผู้รับจ้างฝึกอบรมขึ้น ไม่ได้ลงไปสู่การปฏิบัติจริง ๆ

ประเด็นที่ 3 เราพูดกันเสมอว่ารัฐจะพยายามที่จะสนับสนุนให้ภาคเอกชนหรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วม สำหรับเมืองแห่งการเรียนรู้หรือการศึกษาตลอดชีวิตทำอย่างไรจะเกิดขึ้นจริง ๆ ทำอย่างไรจึงจะมีกรอบเวลาที่ทำให้เห็นเป็นรูปธรรมว่า เราจะไว้ใจเขาและมอบให้เขาเมื่อไหร่ จริง ๆ ต้องเริ่มให้เขา และหน่วยงานของรัฐจะต้องลดบทบาท/เปลี่ยนบทบาทไป น่าจะให้องค์กรไหนที่เขาทำได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเขารับได้ให้เขารับไป แต่เราเปลี่ยนบทบาทเป็นสนับสนุนหรือเราทำเพื่อที่จะนำเขา และในที่สุดก็ต้องเปลี่ยนเป็นทำเพื่อคุณภาพ ทำให้เขาเห็นว่าคุณภาพคืออะไร ไม่ใช่ไปทำแล้วขยายไปเรื่อยในที่สุดตัวเองก็ไม่มีคุณภาพ เพราะเมื่อขยายไปแล้วสถานศึกษามีงบประมาณมาก่อสร้างแล้ว แต่ว่าคนไม่มี อัตราบรรจุไม่มี ผมว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ ทำอย่างไรจะทำได้จริง ๆ และให้เป็นวาระแห่งชาติโดยมีกรอบเวลาที่อาจจะหลวม ๆ แต่ให้มองเห็นว่าเมื่อใด ไม่เช่นนั้นคนที่เขาจะรับก็ไม่รู้ว่าเมื่อใดจึงจะรับได้ ก็ไม่เกิดการมี ส่วนร่วม

นายวิสุทธิ์ จิราธิบุตร :

ต้องขอชื่นชมท่านอาจารย์ที่ได้ศึกษาเรื่องนี้มา ทำให้มองเห็นช่องทางที่จะดำเนินการต่าง ๆ ไปได้ อีกมาก และจากที่หลาย ๆ ท่านได้อภิปรายมา ผมขอเพิ่มเติมในส่วนของคุณร่วมมีว่าจริง ๆ แล้วถ้ามองในมุมมองเอกชน ก็มองคล้าย ๆ ที่ท่านได้ศึกษามาว่า เราต้องมีเป้าหมายว่าการเรียนรู้ นั้น เรียนส่วนที่ต้องรู้ ไม่ใช่เรียนส่วนที่อยากรู้ ฉะนั้นอยากจะมองว่าประเทศเรากียังไม่มีงบประมาณมากมาย กำลังของคนที่ ดำเนินการยังไม่มีความแรงพอที่จะผลักดันทุก ๆ ด้านได้ อยากจะให้ไปมุ่งในส่วนที่ต้องรู้ไว้ก่อน

อีกเรื่องหนึ่งก็เป็นส่วนที่เอกชนเองมีสถานะที่ต้องแข่งขันกันตลอดเวลา การที่จะให้พนักงานใน โรงงานอุตสาหกรรมหรือในธุรกิจได้

มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันองค์กรขนาดใหญ่ก็ได้ดำเนินการอยู่ เพียงแต่ว่าทั้งภาคเอกชนและภาคสถานศึกษา บางครั้งอาจจะไม่ค่อยได้ไปมาหาสู่กันเท่าไรนัก เพราะฉะนั้นที่เราพยายามจะทำในส่วนของสภาอุตสาหกรรมก็จะมี การตั้งสถาบันเพิ่มขีดความสามารถมนุษย์ขึ้นมา ซึ่งตั้งมาเป็นปีที่ 3 แล้ว ได้มีความร่วมมือกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ด้วยกันเองในหลาย ๆ ฝ่ายที่จะช่วยกันผลักดันในสภาอุตสาหกรรม จะมีต้นแบบ learning factory ที่จะเพิ่ม นำการศึกษานอกโรงเรียนเข้าไปในโรงงาน โดยไปช่วยสอนทางด้านวิชาสามัญร่วมมือกับอาชีวศึกษาที่จะทำในเรื่องของ competency based training รวมถึงร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับนักเรียนรุ่นใหม่อีกด้วย จริง ๆ แล้วเราก็ได้ทำด้วยกันไปมาก ไม่ใช่ว่าจะไร้ซึ่งความหวัง จริง ๆ แล้วภาคเอกชนก็มีการจัดงบประมาณ รัฐบาลก็กำลังพิจารณาอยู่ ท่านสมคิดก็ไปที่สภาอุตสาหกรรม บอกว่าใน 1-2 เดือนนี้ขอให้สรุปว่าอยากจะให้มี incentive อะไรที่จะช่วยกันพัฒนาคนเพื่อเสริมความเข้มแข็งในการแข่งขันของประเทศ คงไม่ได้เฉพาะเจาะจงในส่วนของสังคมที่เป็นโรงงานหรือสถานประกอบการเท่านั้น ผมคิดว่าถ้าหากเราใช้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งวันนี้รู้สึกดีใจมากที่สุดที่ได้ฟังหลายท่านพูดและมีความคิดริเริ่มที่ดี เมื่อใดมีองค์กรกลางที่จะจัด forum เช่นนี้ และให้เราได้มา พบปะกัน ได้มาแลกเปลี่ยนกัน ว่ามีมุมมองอะไรบ้างที่เราจะร่วมมือกันได้ก็จะเป็นประโยชน์ยิ่ง

ดร.ทองอยู่ แก้วไทรชะ :

ผมรู้สึกดีใจแทน สกศ. และอยากให้ ศาสตราจารย์ ร.ต.อ.วรเดช จันทรศร และ ดร.อำรุง จันทวานิช ได้ฟังวันนี้ให้ตลอดเหลือเกิน เพราะมีหลาย sector ทั้งด้านเอกชน อบต. อบจ. ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติได้มาฟังได้มาพูด ได้มาเสนอความเห็น เข้ามาให้ความมั่นใจกับพวกเราว่าสิ่งที่เราคิดสิ่งที่ ศ.ดร.สุมาลีนำเสนออันนั้นเป็นเรื่องที่ดี เป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ เป็น

เรื่องที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาคน พัฒนาบ้านเมืองของเราได้ตามนโยบายของรัฐบาล เพราะรัฐบาลมีนโยบายเด่นชัดมากในเรื่องเหล่านี้ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นนโยบายหลักของรัฐบาล ผมเชื่อว่าอีกไม่นาน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีต้องทำเรื่องนี้อย่างจริงจัง และถือเป็นวาระแห่งชาติแน่นอน แต่ขณะนี้วาระอื่นสำคัญกว่า เราคิดว่าเรื่องเหล่านี้รัฐบาลยังไม่ทำจริงจัง เราต้องทำจริงจัง มีผู้เสนอหลายท่าน อย่างน้อย 5-6 ท่าน ที่พูดถึงการนำเรื่องนี้ไปสู่การปฏิบัติที่เป็นไปได้ และเกิดมรรคเกิดผล

สิ่งสำคัญที่เราพูดกัน คือ ระดับชาติจะทำอย่างไร สกศ. จะเป็นผู้สานต่อเรื่องนี้อย่างไร เช่น อาจจะต้องพบกันอีก อาจจะต้องทำเป็นนโยบายเข้าสู่การพิจารณาของสภาการศึกษา เพื่อเสนอรัฐบาลในระดับบน สิ่งที่เป็นนโยบายของรัฐบาลเราคิดอย่างไร ใครจะช่วย ใครจะทำในระดับใด ซึ่ง สกศ. คงต้องหาทางที่จะทำเรื่องนี้ขึ้นไป อาจจะเป็นครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 ครั้งที่ 3 ทำให้ได้ว่าเป็นนโยบายของสภาการศึกษาเสนอรัฐบาลเพื่อดำเนินการ ในส่วนของหน่วยงานในระดับชาติอื่น ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติหลายได้เสนอทิศทางที่ดี เราจะเสนออย่างไร เราจะทำอย่างไร และจะลงไปสู่ระดับปฏิบัติ/ท้องถิ่นอย่างไร ท่านวิชัย กรุณาให้ทิศทางว่าเราจะทำได้อย่างไร เป็นรูปธรรมชัดเจน ผมก็จะหารือกับสภาการศึกษาเพื่อดำเนินการต่อ รับรองว่าไม่หยุดตรงนี้แน่นอน เพราะทุกฝ่ายเห็นด้วยและหลายท่านให้ความเห็นว่าเป็นไปได้ เราก็ทำเรื่องนี้ต่อไป

ส่วนในเรื่องขององค์ความรู้ ศ.ดร.สุมาลี ได้เริ่มไปแล้ว เราก็จะทำเรื่องเหล่านี้โดยจะเพิ่มเติมความเห็นของท่านทั้งหลาย ผมนวกผสมผสานลงไปในเอกสารต่าง ๆ ที่จะเป็นองค์ความรู้เพื่อเผยแพร่ เรื่องนี้ สกศ. ทำได้ทันที รวมทั้งสิ่งที่ ดร.ชัยยศ กำลังทำอยู่ก็อาจจะเข้ามาเป็นองค์ความรู้สำหรับเผยแพร่ออกไป สู่ชุมชน แต่เราก็ยังเอาความคิดของ รศ.ดร.สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์ ว่าเราอย่าไปจับปากคนแล้วเอาอาหารไป

ป้อน เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่จะให้เขาได้ดูความเหมาะสม ทำด้วยความเข้าใจ และทำด้วยความมีสติในการทำงานด้วย

โดยสรุปแล้วผมอยากจะขอบพระคุณท่านผู้มีเกียรติทุกท่านที่กรุณาได้มาร่วมประชุมสัมมนา และร่วมให้ความเห็น ความเห็นของท่านทั้งหลายในที่ประชุมจะนำไปสู่การดำเนินการต่อทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ และสิ่งต่าง ๆ ที่จะเป็นองค์ความรู้ต่าง ๆ ก็จะมีการขยายผลเผยแพร่ออกไปสู่ผู้นำ ออกไป สู่อองค์กร ออกไปสู่การทำงานในระดับปฏิบัติมากขึ้น ต้องกราบขอบพระคุณท่านทั้งหลายที่กรุณาให้ความ สนใจและมาร่วมสนทนาให้ความคิดเห็น ขอให้ความตั้งใจของท่านเป็นกุศลส่งให้ท่านประสบความสำเร็จและประสบความสำเร็จในการทำงาน ผมเชื่อว่า สกศ. คงไม่ลืมชื่อท่าน คงจะเชิญท่านมาร่วมให้ความคิดเห็นในโอกาสต่อ ๆ ไป ซึ่งผมแน่ใจว่าจะต้องมีแน่นอน ก็ขอกราบเรียนเชิญไว้ล่วงหน้าตรงนี้ก่อน ถ้ามีการเชิญให้มาคุยเรื่องนี้ อีกครั้งก็อย่าลืมนะครั้งหนึ่งเราได้มาคุยกันแล้ว ได้เห็นสิ่งต่าง ๆ ร่วมกันแล้วจะเป็นประโยชน์ในอนาคตข้างหน้า เสียเวลาเหลือเกิน ต้องขอยุติเพียงเท่านี้

สรุปผลการอภิปราย

“ชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย”

➤ ปัญหาในการพัฒนาชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย

1. การขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของชุมชน เนื่องจากหลักสูตรการเรียนการสอนและรูปแบบการบริหารจัดการถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง ซึ่งควรให้ชุมชนมีอิสระที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยระบบคิดของคนในชุมชนต้องไม่เป็นระบบตายตัวหรือไม่ต้องมีสูตรสำเร็จ เพราะปัญหาแต่ละปัญหาไม่ต้องการสูตรสำเร็จในการแก้ไขปัญหา ชุมชนแต่ละแห่งมีระบบความคิดที่ยืดหยุ่นพร้อมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และพร้อมที่จะมองเห็นประเด็นความต้องการของทุกคนที่จะเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีมุมมองในการเรียนรู้ที่กว้างขึ้น

2. การขาดความต่อเนื่องในการทำงาน ซึ่งส่งผลต่อความไม่ยั่งยืนในการพัฒนาการเรียนรู้ในชุมชน โดยการดำเนินงานในภาครัฐมักจะเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลชุดต่าง ๆ ส่วนในภาคเอกชนหรือปัจเจกบุคคล มักขาดความต่อเนื่องในการทำงาน เนื่องจากการขาดงบประมาณ ขาดการสนับสนุน และขาดองค์ความรู้ในการดำเนินงานในระยะยาว

3. การขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลายกลุ่มเข้าใจว่าการเรียนรู้ต้องเกิดขึ้นที่โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย ซึ่งจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง

4. ปัญหาการขาดผู้นำหรือผู้เริ่มต้นในการทำงานอย่างจริงจัง และต่อเนื่องในระยะยาว เนื่องจากมีข้อจำกัดต่าง ๆ อาทิ รายได้ เวลา ประกอบกับคนไทยส่วนใหญ่ไม่คุ้นกับการทำงานแบบมีส่วนร่วมหรือการทำงานแบบหุ้นส่วน แต่คุ้นกับการทำงานแบบมีผู้ทรงคุณวุฒิ มีผู้ปฏิบัติและมีผู้ให้ความช่วยเหลือ

5. การขาดองค์ความรู้ในการดำเนินการให้เกิดชุมชน/เมืองแห่งการเรียนรู้ ซึ่งควรมีการเผยแพร่และพัฒนาองค์ความรู้ไปสู่คนที่สามารถเป็นผู้นำได้ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการขาดผู้ที่มีความรู้ที่สามารถสอนหรือถ่ายทอดองค์ความรู้กันเอง เนื่องจากผู้ที่มีความรู้มักอยู่ในเมืองที่เจริญแล้ว ส่วนในชนบท ผู้ถ่ายทอดความรู้มักเป็นผู้ที่มีความรู้น้อยหรือมีความรู้ผิด ๆ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง

6. การขาดการสร้างองค์ความรู้ (Knowledge Construction) เนื่องจากคนไทยมักติดอยู่กับ “การรับความรู้” คือ ต้องรอรับ ต้องมีคนให้ ส่วนใหญ่จะนำทฤษฎีความรู้ของต่างประเทศมาใช้โดยไม่คำนึงถึงบริบทของไทย และไม่ทราบว่าต่างประเทศสร้างและพัฒนาองค์ความรู้อย่างไร ที่ผ่านมากการสร้างความรู้ของไทย จึงอยู่ในรูปของ “ใบงาน” โดยเห็นว่าการได้รับใบงานจะนำไปสู่การสร้างความรู้ เกิดความรู้ ซึ่งเป็นความเข้าใจผิด เพราะ “ใบงาน” เป็นเพียงเครื่องมือเท่านั้น

7. การขาดความร่วมมือจากผู้มีอำนาจ ผู้มีอำนาจมักขาดความไว้วางใจและไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งส่งผลถึงการไม่ให้ความร่วมมือหรือสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

8. แม้ว่าการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทยดำเนินการมานานแล้ว โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในภาครัฐ ได้แก่ กศน. กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) รวมทั้ง ผู้นำในภาคเอกชน องค์กรอิสระ (NGO) และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเทศบาล อบต. อบจ. หรือพหุวิทยา แต่ยังไม่มีการบูรณาการ/วิธีการคิดที่เป็นระบบ ที่จะทำให้เกิด “สังคมแห่งการเรียนรู้”

➤ ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชน/เมืองแห่งการเรียนรู้ที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยเป็นองค์ความรู้จากต่างประเทศ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของชุมชนแห่งการเรียนรู้ของไทย เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

2. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับสาระหรือเทคนิคการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกี่ยวข้องกับคนไทย จัดประชุม/สัมมนา เพื่อระดมความคิดก่อนนำเสนอให้กับผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจพิจารณาดำเนินการต่อไป

3. งานวิจัยควรให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้และความรู้ที่คนในชุมชนมีอยู่ และการนำความรู้ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อชุมชนมากขึ้น เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ แต่ไม่รู้คุณค่าของความรู้ที่มีอยู่ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาการละทิ้งความรู้ โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากความรู้เหล่านี้ไม่ได้รับการรับรองในรูปใบประกาศนียบัตร

4. ควรเผยแพร่งานวิจัยนี้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทาง (Guideline) ให้กับชุมชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้กว้างขึ้น

5. ชื่องานวิจัยเรื่องนี้ ควรจะเน้นในสิ่งที่ปัญหาสำคัญของสังคมไทยเป็นหลัก และสื่อสารให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ง่าย

➤ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้

1. หลักการในการพัฒนาชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้ นอกเหนือจาก “หลักการ 3 เกลียว” ซึ่งได้แก่ ความร่วมมือแบบหุ้นส่วน (Partnership) การมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) ความสามารถในการดำเนินงาน (Performance) แล้ว ที่ประชุมสัมมนาเสนอหลักการเพิ่มเติม ดังนี้

1.1 “หลักการ 5 ร” ประกอบด้วย รวมคน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสรุปบทเรียน ร่วมรับผลการกระทำ

1.2 “หลัก 5 เกลียว” หรือ “5 P” โดยยึด “คน” เป็นตัวตั้ง แล้วเชื่อมโยงไปที่ “กระบวนการ” ซึ่งประกอบด้วย “5 P” คือ 1) People 2) Participation 3) Partnership 4) Process และ 5) Performance ทั้งนี้ มาตรา 22 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดว่า “ผู้เรียนสำคัญที่สุด” ซึ่ง “ผู้เรียน” ไม่ได้หมายความเฉพาะ “นักเรียน” แต่รวมถึง “คนไทย 63 ล้านคน” ที่เชื่อมโยงไปสู่แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life long learning)

1.3 ควรมีการกำหนดหลักการระดับชาติ/ประเทศ เพื่อเป็นหลักการกลางให้ทุกคนยึดถือและอ้างอิงได้

2. ควรมีการผลักดันให้องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน/เมืองแห่งการเรียนรู้ขยายไปในวงกว้าง โดยเฉพาะไปสู่ผู้ที่สามารถดำเนินการในเรื่องนี้ต่อไปได้ ตั้งแต่ปัจเจกบุคคล อปท. องค์กรภาครัฐ และเอกชน

3. จุดเริ่มต้นในการพัฒนาชุมชน/เมืองแห่งการเรียนรู้มีความเห็นที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ส่วนหนึ่งเห็นว่าควรจากชุมชนเล็ก ๆ หรืออาจเริ่มต้นจากปัจเจกบุคคล โดยมีองค์กรที่ให้การสนับสนุนด้านความรู้ และเงินทุนในการดำเนินงาน ในขณะที่บางส่วนเห็นว่าไม่จำเป็นต้องเริ่มจากจุดเล็ก ๆ เพราะการเริ่มต้นจากจุด เล็ก ๆ อาจใช้เวลานานในการประสบผลสำเร็จ และจุดเล็ก ๆ มีศักยภาพจำกัด

4. ควรมีหน่วยงานที่มีศักยภาพเข้าไปสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้อของชุมชน เช่น นักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้และให้คำแนะนำแก่ชุมชน

5. ควรให้ชุมชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาเองมากขึ้น โดยลดบทบาทส่วนกลางลง ในขณะที่เดียวกันควรกระตุ้นภาครัฐให้ไว้วางใจภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น

6. การพัฒนาการเรียนรู้อของชุมชน ควรพิจารณาทั้ง 2 มิติ คือ 1) ชุมชน เมืองที่กำลังเติบโตและมีความเข้มแข็ง และ 2) ชุมชนชนบทที่มีความขาดแคลน เนื่องจากมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ควรเพิ่มมุมมองในกรณีที่มีองข้ามความแตกต่างเชิงกายภาพในความเป็นชุมชนเมืองหรือชุมชนชนบท โดยเน้นที่กระบวนการเรียนรู้อของชุมชน โดยมองว่าชุมชนเป็นเพียงกลุ่มคนที่ปรารถนาที่จะเรียนรู้ร่วมกัน และมีความปรารถนาที่จะเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อความอยู่รอดของตน

7. ปัจจุบันมีความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา ควรนำเรื่องการจัดการความรู้ ซึ่งพัฒนามาจากภาคธุรกิจมาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนรู้อของชุมชน

8. การสร้างคนที่สามารถนำการเปลี่ยนแปลงและสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้มี 2 แนวทางคือ 1) การทำให้คนที่มีความอดทนตั้งใจในระดับสูง เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด ได้เรียนรู้และเป็นแบบอย่างการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับองค์กร หรือชุมชนระดับล่าง 2) การส่งเสริมให้ชุมชนหรือบุคคลทั่วไปลุกขึ้นมาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Catalyst) ซึ่งที่ผ่านมามี “พัฒนากร” (Community worker) เคยมีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้หญิงในชุมชนรวมตัวกันเป็นกลุ่มสตรี

9. แนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้และนครแห่งการเรียนรู้ของประเทศไทยที่เจริญแล้วคือ “การประเมินผลและการค้นคว้าวิจัย” โดยต้องมีการประเมินสถานการณ์ สถานภาพหรือศักยภาพของตน เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อนในการบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาการเรียนรู้ของประเทศไทย จำเป็นต้องปรับแนวคิด (Concept) เรื่องการประเมินผลและการวิจัยใหม่ โดยให้เชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกับการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งต้องสร้างความเข้าใจกับชุมชนระดับล่างว่าการวิจัยเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชน และการทำวิจัย กระบวนการวิจัย กระบวนการประเมิน ไม่ยุ่งยาก

10. ศาสตร์การเรียนรู้ของคนไทยควรจะต้องช่วยกันทำให้เกิดความตระหนักเรื่อง “การรู้เท่าทัน” กล่าวคือ ต้องรู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร มีผลกระทบต่อเราอย่างไร เพื่อให้มีทางเลือกโดยไม่ต้องรอให้ใครมาบอก ซึ่งการรู้เท่าทันได้นั้น ต้องคิดเป็น วิเคราะห์ได้ คิดเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผล และสามารถนำมาตัดสินใจได้ โดยไม่ตกเป็นเครื่องมือของใครหรือสามารถเอาตัวรอดได้

11. “หนังสือ” เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ของระบบประเทศไทยหนังสือตำราทางวิชาการมีราคาสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในการค้นหาและเข้าถึงแหล่งเรียนรู้จึงควรรหาแนวทางในการทำให้หนังสือตำราของไทยมีราคาต่ำ

12. การสร้างคนไทยให้เป็นคนที่เรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นหน้าที่ของทุกฝ่าย ตั้งแต่ปัจเจกชน ถึงระดับโรงเรียนที่จะต้องปรับกระบวนการเรียนรู้ใหม่ โดยไม่เป็นผู้รับความรู้เพียงอย่างเดียว ระดับครอบครัว พ่อแม่ต้องทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้บุตรหลานได้เรียนรู้ ระดับองค์กร สถาบัน สถานประกอบการ และชุมชน ทุกส่วนในสังคมต้องสร้างบรรยากาศให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

13. องค์กรประกอบสำคัญที่ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ

1) ความร่วมมือ ทุกฝ่ายต้องร่วมกันสร้างคนไทยให้เป็น บุคคลแห่งการเรียนรู้

2) การกระจายแหล่งเรียนรู้ไปสู่ชุมชน เนื่องจากแหล่ง เรียนรู้ในเมืองและชนบทมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงควรกระจายแหล่ง เรียนรู้ไปสู่ชุมชนที่ขาดแคลนมากขึ้น โดยอาจสร้างแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้น เช่น ห้องสมุดชุมชน ศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตชุมชน เป็นต้น ซึ่งแหล่งเรียนรู้ ดังกล่าวต้องสามารถนำองค์ความรู้ เทคโนโลยีวิชาการใหม่ ๆ ที่ทันสมัย จากภายนอกเข้าไปได้ ในขณะที่เดียวกันต้องมีแหล่งเรียนรู้ที่มาจากฐาน องค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย

3) สร้างและพัฒนาองค์ความรู้ในบริบทของไทย ตลอดจน ปรับกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้สามารถเข้าถึงชุมชนห่างไกล มากขึ้น

4) การจัดการความรู้ เทคนิคกลไกกระบวนการถ่ายทอด ความรู้ การเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การนำคนที่ไม่รู้มาหาคนที่รู้ เป็นระบบการจัดการทั้งระบบ

➤ ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานให้เกิดผลในทางปฏิบัติ และมีความยั่งยืน

1. ควรผลักดันเรื่องการพัฒนาชุมชน เมืองแห่งการเรียนรู้ให้เกิด ผลในทางปฏิบัติ โดยสภาการศึกษาอาจจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย

2. ต้องมีเจ้าภาพร่วม ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ได้แก่

1) กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งควรมีฝ่ายที่รับผิดชอบการศึกษาตลอดชีวิต (กศต.) 2) กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการพัฒนาชุมชนทำหน้าที่หลัก ในการพัฒนาชุมชน และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ กำกับดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น 3) กระทรวงการพัฒนาลังคม และความมั่นคงของมนุษย์ นอกจากนี้ ต้องคำนึงถึงภาคประชาชน และ

องค์กรเอกชน เจ้าภาพร่วมดังกล่าวต้องมีลักษณะเป็นหุ้นส่วน ซึ่งรวมเรียกว่า “3 ประสาน” คือ ระดับชาติ ระดับจังหวัด/ท้องถิ่น และภาคประชาชน/ภาคเอกชน โดยกำหนดให้ชัดเจนว่าใครเป็นเจ้าภาพ มีหน้าที่อะไร มีการประสานการดำเนินงานเมื่อใดและอย่างไร

3. ต้องมีแผนที่ดี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา “การขาดความต่อเนื่อง” เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล รวมทั้งควรกระตุ้นให้มีการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ (Implementation) ในทุกระดับและทุกกลุ่ม โดยเริ่มจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว

4. ควรมีองค์กรทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยง โดยมีหน้าที่ 1) ขยายความคิดผ่านทางเอกสารสิ่งพิมพ์ ตลอดจนเผยแพร่ความคิดทางสื่อต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการกระจายความคิดอย่างรวดเร็ว และกระตุ้นให้เกิดการสนใจ 2) ให้ความช่วยเหลือเฉพาะในส่วนที่เขาช่วยตนเองไม่ได้ 3) ประเมินผลควบคู่ไปกับการส่งเสริมและพัฒนา การเรียนรู้

5. ต้องมีการสร้างเครือข่าย เพื่อแก้ไขจำกัดเรื่องงบประมาณ และการสนับสนุนด้านต่าง ๆ โดย สกศ. ต้องเป็นเจ้าภาพ และเป็นผู้นำเสนอแนวคิดไปยังผู้ที่มีความสนใจร่วมโครงการ ทั้งนี้ อาจจัดอบรมสัมมนาประชาสัมพันธ์ให้สมัครเข้าร่วมโครงการ และคัดเลือกมาเพื่อเป็นผู้ริเริ่มในการพัฒนาโครงการ โดยอาจคัดเลือกจังหวัดละ 2 คน และเข้ารับการฝึกอบรม และจัดทำโครงการนำร่อง โดย สกศ. เป็นผู้ให้การสนับสนุน และไปเผยแพร่แนวคิดในวงกว้างแก่ผู้บริหาร/ผู้มีอำนาจในระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมสนับสนุนและพัฒนาโครงการต่อไป

6. ควรมีกลไกที่จะทำให้มี “การประสานความร่วมมือ” และ “การใช้ทรัพยากรร่วมกัน” รวมทั้งควรกำหนดให้การพัฒนาชุมชน/เมืองแห่งการเรียนรู้เป็นวาระแห่งชาติ โดยกำหนดกรอบเวลาในการเข้ามามีส่วนร่วมที่ชัดเจน

תוכן

โครงการสัมมนาเรื่อง “เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย”

วันพุธที่ 30 มิถุนายน 2547 เวลา 9.00 น. – 12.00 น.

ณ ห้องกำแหง พลางกูร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

หลักการและเหตุผล

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม การศึกษาจึงมีความจำเป็นต่อมนุษย์ในทุกช่วงอายุ เพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้และสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในโลกยุคข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การที่จะให้บุคคลสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น การศึกษาในระบบเพียงอย่างเดียวยังไม่เป็นการเพียงพอ เพราะบุคคลไม่สามารถศึกษาในสถานศึกษาได้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นตลอดเวลาและทุกสถานที่ ประเทศต่าง ๆ จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิต และมุ่งปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยนำการศึกษาตลอดชีวิตไปเป็นแนวคิดหลักในการจัดการศึกษา

สำหรับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิตมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเน้นความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการศึกษาที่เกิดจากการ

ผสมผสานระหว่างการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบดังกล่าว เพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต จึงมีความพยายามที่จะแสวงหายุทธวิธีต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งยุทธวิธีหนึ่งที่ใช้ในสหราชอาณาจักรก็คือ การพัฒนาเมือง ให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเห็นว่าการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตโดยใช้ยุทธวิธีของเมืองแห่งการเรียนรู้จะช่วยให้ได้แนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับสังคมไทย จึงได้ขอให้ ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี ทำการศึกษาเรื่อง “เมืองแห่งการเรียนรู้” ของสหราชอาณาจักร เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการและแนวปฏิบัติในการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ในบริบทของประเทศไทย สำนักงานฯ จึงเป็นควรวัดสัมมนาในครั้งนี้ขึ้น เพื่อนำเสนอผลการศึกษา าระดมและแลกเปลี่ยนความเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอผลการศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนเมืองแห่งการเรียนรู้
2. เพื่อระดมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ สำหรับสังคมไทย

วิธีดำเนินการ

1. นำเสนอผลการศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนเมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย
2. อภิปรายเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย”

วัน เวลา สถานที่

วันพุธที่ 30 มิถุนายน 2547 เวลา 9.00 - 12.00 น. ณ ห้องประชุมกำแพง พลาญกูร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ

ผู้เข้าร่วมประชุม

ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารหน่วยงานการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนภาคธุรกิจเอกชน และข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้รับผิดชอบ

สำนักนโยบายและแผนการศึกษา และสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ได้แนวทางการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย อันจะเป็นการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนาเรื่อง
“เมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย”

วันพุธที่ 30 มิถุนายน 2547

ณ ห้องกำแหง พลาญกูร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

1. ดร.ทองอยู่ แก้วไทรชะ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการสภาการศึกษา
ด้านการศึกษาจากระบบและตามอัธยาศัย
2. ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการสภาการศึกษา
ด้านการศึกษาปฐมวัย
3. นายคำรณ บุญเขต ข้าราชการบำนาญ
4. รศ.ดร.สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์ ข้าราชการบำนาญ
5. รศ.ดร.อุทัย บุญประเสริฐ ข้าราชการบำนาญ
6. ศ.ดร.สุมาลี สังข์ศรี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
7. นางพรพรรณ โชติพิฤกษ์ แทน เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
8. นางสาวบุญทอง บุญทวี แทน รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
9. นายสุชาติ เมืองแก้ว แทน เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา
10. ดร.พลศักดิ์ ไพศรีศรีทอง รองเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา
11. นายทรงสวัสดิ์ ทิพยคงคา แทน เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
12. นายศรีพงษ์ บุตรงามดี ผู้อำนวยการสำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษา
ท้องถิ่น
แทน รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
(นายธวัชชัย พักอังกฤษ)
13. นายปราโมทย์ แก้วสุข ผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
14. ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษาจากโรงเรียน
สำนักบริหารงานการศึกษาจากโรงเรียน
กระทรวงศึกษาธิการ

15. รศ.จรีพร จันทพานิชย์	แทน อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
16. ผศ.สนิท เหลืองบุตรนาค	รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
17. ดร.ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์	แทน อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
18. รศ.วิชัย ฤกษ์ภูริทัต	มหาวิทยาลัยทักษิณ
19. ผศ.ดร.ประยงค์ เนาวบุตร	คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
20. นายชวลิต สุกสิงห์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
21. นางสาวมาลี ไตสกุล	แทน รศ. ดร.กล้า ทองขาว
22. นางสาวมณีนภา ชูติบุตร	แทน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร
23. ดร.พีระพงศ์ ศรีโพธิ์	เขต 1
24. คุณกอบกุล ดิฐแย้ม	ศึกษานิเทศก์ 9
25. นายธวัช ธัญญกรรม	แทน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร
26. นายกุลธร เลิศสุริยะ	เขต 2
27. นางสาวมัทนา ไชควรวัดนาก	แทน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร
28. นายกอบชัย บุญอรณะ	เขต 3
29. ดร.สมลักษณ์ พรหมมีเนตร	แทน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2
30. นายสุชีพ สุนทรศร	ศึกษานิเทศก์ 9
	แทน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี
	เขต 1
	แทน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี
	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
	จังหวัดสมุทรปราการ
	กองวิชาการ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร
	กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น
	หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์
	เขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1
	แทน ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก
	ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
	อำเภอน้ำพอง
	แทน ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น

3. ดร.ประภาพรพรณ ไชยวงษ์ นักวิชาการศึกษา
สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
4. นายถวัลย์ มาศจรัส นักวิชาการศึกษา
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนารการเรียนรู้
5. นางจินตนา ศักดิ์ภู่อารัม นักวิชาการศึกษา สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
6. นางสาวเพ็ญศรี อรุณรุ่งเรือง นักวิชาการศึกษา สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
7. นางสาวพุดสีสาร อัครตะพูน นักวิชาการศึกษา สำนักมาตรฐานการศึกษาและ
พัฒนารการเรียนรู้
8. นางกัลยาณี ปฎิมาพรเทพ นักวิชาการศึกษา สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
9. นายสมชาย บัวเล็ก นักวิชาการศึกษา สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
10. นางจันทิมา พงษ์สमान นักวิชาการศึกษา สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
11. นายนภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม นักวิชาการศึกษา สำนักมาตรฐานการศึกษาและ
พัฒนารการเรียนรู้
12. นางสาวปัทมา เอี่ยมละออง นักวิชาการศึกษา สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
13. นางสาววัลภา เล็กวัฒนานนท์ นักวิชาการศึกษา สำนักมาตรฐานการศึกษาและ
พัฒนารการเรียนรู้
14. นางสาววิชชุลาวัฒน์ พิทักษ์ผล นักวิชาการศึกษา สำนักมาตรฐานการศึกษาและ
พัฒนารการเรียนรู้
15. นางสาวดารณี อรุณวารการณ นักวิชาการศึกษา สำนักนโยบายและแผนการศึกษา

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอกจรเดช จันทรรตร

เลขาธิการสภาการศึกษา

ดร.นงราม เศรษฐพานิช

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา

คณะผู้จัดทำ

1. นางสาวสุทธาสินี วัชรพูล ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐาน การศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
2. ดร.สุทศศรี วงษ์สมาน ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและ แผนการศึกษา
3. ดร.ประภาพรอน ไชยวงษ์ หัวหน้ากลุ่มนโยบายส่งเสริม การกระจายอำนาจทางการศึกษา สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
4. นางจันทิมา พงษ์สมาน นักวิชาการศึกษา กลุ่มนโยบายส่งเสริม การกระจายอำนาจทางการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
5. นางสาวปัทมา เอี่ยมละอออง นักวิชาการศึกษา กลุ่มนโยบายส่งเสริม การกระจายอำนาจทางการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
6. นางสาวโรจนา ถัดทะพงษ์ นักวิชาการศึกษา กลุ่มนโยบายส่งเสริม การกระจายอำนาจทางการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรของชาติให้คุ้มค่า
หากท่านไม่ใช่หนังสือเล่มนี้แล้ว
โปรดมอบให้ผู้อื่นนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป